ב"ה

אין ליכט
פון תורה
דער
שפאלער זיידע
אידיש

693

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

דער
שְׁפָּאלֶער זֵיידֶע

דאָ שטעהט בעשריבען די וואונדערליכע מעשה פון

די

צוויי מענדילעך:

מיט

צעהן טויזענד רענדלעך:

זיי זענען זיך געווען שטארקע ידידים. צום סוף האט איינער דעם צווייטען געמסר'ט וועגען צעהן טויזענד רענדלעך. און דורך דעם שפאלער צדיק איז ער ארויס ריין פון משפט

איבערגעזעצט פון בעריהמטען ספר וואס דער טארלער רבי פון לארן האט ארויס גיגעבען מיט דעם נאמען

תפארת מהרא"ל

3

דאָס איז די בעריהמטע און זעהר אינטערעסאַנטע מעשה, וואָס דער שפּאָלער זיידע האָט בעוויזען ביי די צוויי מענדילעך, וואָס זענען געוועזען בעהעלפערס אין דער שפּאָלער תלמוד תורה, און זענען זיך געוועזען שטאַרקע גוטע פריינד. צום סוף האָט איינער דעם צווייטען ג׳מסר׳ט צוליב געלד זאַכען.

ווען דער שפּאָלער זיידע האָט זיך באַזעצט אין שפּאָלי, איז די שטאָדט שפּאָלי געוועזען זעהר נידריג אין יודישקייט. די בעלי בתים זענען געוועזען זעהר פאַרגרעבט. און עס איז ביי זיי געוועזען אַלעס הפקר און פריי. דאַן איז געוועזען דער ערשטער תיקון פון שפּאָלער זיידען צו גרינדען אין שטאָדט אַ תלמוד תורה, אַז דאָס נייע דור זאָל חאָטש ניט זיין אַזוי פאַרגרעבט. מען האָט צו דעם אַראָבגעבראַכט מלמדים פון אַנדערע שטעדט, נור עס האָט נאָך געפעלט צוויי בחורים, זאָלען קאָנען זיין באַהעלפערס ביי די מלמדים. אין יענע צייט איז אין רומעניא געוועזען גרויסע מלחמות, איבער וועלכען די יודען זענען דאָרט געוואָרען זעהר פאַראָרעמט און פיעל גאַנצע קהילות האָבען געמוזט פון דאָרט עמיגרירען אין אַנדערע לענדער אַריין. אין שטאָדט יאַססי איז דאַן געוועזען צוויי קלוגע בחורים פון איין משפחה, זיי זענען געוועזען גישוועסטערן-קינדער, און ביידע האָבען געהאַט גלייכע נאָהמען. זייער נאָמען איז געוועזען „מענדיל”. די צוויי בחורים זענען געוועזען תמיד חברים און האָבען זיך זעהר שטאַרק ליעב געהאַט. ווען די צייט איז געוואָרען אַזוי שלעכט, האָט איינער צום צווייטען געזאָגט, וואָס וועט זיין אונזער תכלית, וואָס וועלען מיר דאָ אויסזיצען אין צרות אין ליידען, מיר וועלען פרובירען עמיגרירען נאָך רוסלאַנד, און דאָרט וועלען מיר נעכער קאָנען זיך צו עפּעס דערשלאָגען. זיי האָבען זיך גיגעבען תקיעת כף איינער דעם צווייטען, אַז איינער דעם אַנדערען זאָל ניט פערלאָזען, נאָר אדרבא איינער דעם אַנדערען זאָל זיין בייהילפיג, ביז זיי וועלען קומען צו עפּעס אַ תכלית. זיי זענען אַריבער די רוסישע גרענעץ און האָבען אָנגעהויבען צו וואַנדערען אין רוסלאַנד ביז זיי זענען געקומען אין שטעדטעל שפּאָלי. דאָרט האָבען זיי זיך דערוואוסט אַז מען דאַרף אין תלמוד תורה צוויי באַהעלפערס, זענען זיי געגאַנגען צום שפּאָלער צדיק און האָבען זיך געמאָלדען אַז זיי וועלען זיך פערדינגען פאַר באַהעלפערס, זיי זענען געפעלען געוואָרען און מען האָט זיי צו גענומען. דער שפּאָלער צדיק דערסט גלייכען אַלע בעלי בתים מיט די מלמדים זענען געוועזען פון זיי צופרידען, בעוויל זיי האָבען ערליך און געטריי געאַרבייט אין מלומדות. און בעוויל זיי ביידע האָבען געהאַט איין נאָמען, און זענען געוועזען איין געוויקס, האָט מען געמוזט יעדען פון זיי אָנרופען מיט אַ ביינאָמען. אַלזאָ האָט מען דעם עלטערען גערופען „מענדיל-א”. און דעם יונגערען האָט מען גערופען „מענדיל-ב”.

די צוויי מענדילעך זענען אויפגעוואַקסען גרויס אין שפּאָלי. דריי

יאָהר

יאָהר זענען זיי דאָרט געוועזען באַהעלפּערס, עס האָט זיי גאָר גישט געפעהלט א ביסעל געלד האָבען זיי אנגעזאַמעלט. אָבער ווען זיי זענען אלט געוואָרען צו אַכטצעהן יאָהר, האָט שוין דער שפּאָלער זיידע נישט געוואָלט ווייטער האַלטען זיי, גאָר ער האָט זיי געהייסען חתונה האָבען, אַזוי ווי עס שטעהט „בן שמונה עשרה לחופה״. און בעוויַל זיי האָבען נישט געוואָלט קיין שידוכים טוהן פון דעם קליינעם שטעדטיל שפּאָלי, האָבען זיי צוריק געצויגען אַ היים קיין יאַססי, ווי זייערע עלטערן האָבען געוואָהנט. דער שפּאָלער צדיק האָט זיי אָבגעזעגענט און האָט זיי גיבענשט, און זיי זענען אַוועק געפאָהרען קיין יאַססי. חאָטש רומעניא האָט זיך נאָך דאַמאָלס גערעכענט פאַר מלחמה צושטאַנד, פון רעסטוועגען איז שוין געוועזען אַביסעל שטיל אין לאַנד, פון איין מלחמה צו דער צווייטע האָט לאַנג געדויערט. אַלזאָ האָבען זיך אָנגעפּאַסט די צוויי מענדילעך, זאָלען פערבלייבען אין יאַססי, אַביסעל געלד האָבען זיי שוין פערמאָגט, אויך זענען זיי געוועזען גוט געניט ווי אַזוי אַ חדר צו פיהרען, האָבען זיי זיך מיישב געוועזען אַז דאָס גלייכסטע איז פאַר זיי, זאָלען זיך דינגען בשותפות אַ חדר. זיי האָבען טאַקי באַלד געדינגען אַ שעהן חדר בשותפות און זענען געוועזען בעדי צוויי גוטע מלמדים. דאָס חדר האָבען זיי געפיהרט אין בעסטען אָרדענונג, אַלזאָ האָט זיי קיין תלמודים נישט געפעהלט, און זיי האָבען געהאַט פּרנסה בריוח. עס האָט נישט לאַנג געדויערט, און די צוויי מענדילעך האָבען געטוהן גוטע שידוכים. זיי האָבען גענומען צוויי שוועסטערן פאַר ווייבער, זענען זיי שוין געוואָרען שוואָגערס אויך. נאָהך דער חתונה האָבען זיי זיך ווייטער געהאַלטען אין שטאַרק גוטפריינדשאַפט, דאָס חדר האָבען זיי ווייטער געהאַלטען בשותפות און האָבען עס אַלע מאָהל פאַרגרעסערט, האָבען זיי געהאַט פּרנסה בריוח.

נישט ווייט פון דעם הויז ווי די בײדע מענדילעך האָבען דאָרט געוואָהנט מיט זייער חדר, איז געשטאַנען אַ אַלטער פאַלאַץ, פערצייטענס איז עס געוועזען אַ קליין פעסטונג, ווי עס האָט דאָרט אַ מאָהל געוואָהנט אַ מלך. נאָר דאָרך די מלחמות איז דאָס פעסטונג חרוב געוואָרען, און עס איז געוואָרען אַ פּיסטקע. און דאָ אַז עס האָט זיך ווייטער געמאַכט די שוועדישע מלחמות, איז אָנגעקומען קיין יאַססי אַ שוועדישער געניראַל מיט אַ קאָרפּוס זעלנער, וועלכע זענען דאָרט לאַנג געשטאַנען, און אַזוי ווי זיי האָבען נישט געהאַט אויפ׳ן ווינטער קיין דירות, האָבען זיי צורעכט געמאַכט אַ האַלב פעסטונג און האָבען געמאַכט דערפון קאַזאַרמעס פאַר די זעלנער, און איין הויז פון פעסטונג האָבען זיי צורעכט געמאַכט אויף אַ וואָהנונג פיר דעם גענעראַל, און די אַנדערע העלפט פעסטונג איז ווייטער געבליבען פוסט. דעפויר איידער די זעלנער זענען אָנגעקומען אין דאָס גאַנצע פעסטונג איז געוועזען פוסט, האָבען זיך פיעל איינוואָהנער פון יאַססי בענוצט מיט דער פוסטקע פאַר אַ בית הכסא. אָבער אַז די זעלנער זענען אָנגעקומען און האָבען צורעכט געמאַכט אַ האַלב פעסטונג פאַר קאַזאַרמעס האָט מען זיך

זיך שוין געמוזט היטען דאָרט אַריין צו געהן, וואָרען אויב די זעלנער האָבען דאָרט עטעצען געחאַפּט האָבען זיי שוין דעם מענש גוט צוקלאַפּט, נאָר דאָך אַ מאָהל ביינאַכט, ווען מען האָט געוויסט אַז די זעלנער שלאָפען, האָט זיך נאָך געקאָנט טרעפען, אַז וועלכע פון די שכנים האָבען זיך דאָרט אַריין ג'נגבעט.

עס האָט זיך געמאַכט אין מיטען זומער, ענדע חודש תמוז אַז מענדילע=א' איז נישט געזונד געוואָרען אויף אַבּפּיהרענג, האָט ער געדאַרפט ביינאַכט אַרוים צו געהן. ווען ער האָט גיזעהן אַז עס האָט שוין אָנגעהויבען צו טאָגען, האָט ער זיך געטראַכט, אַ ציגד שלאָפען דאָך געוויס אַלע זעלנער, איז ער אַ רויסגעגאַנגען אין דער פוסטקע. און בעווייל ער איז נישט געזונד געווען, האָט ער זיך דאָרט אַ ביסעל פערזאַמט. פּלוצלונג האָט ער דערהערט עמעצען געהן האַסטיג צאַר די פוסטקע ווי ער איז גיזעסען, האָט ער זיך שטאַרק דערשראָקען, און האָט מורא געהאַט אויב עס געהט נישט קיין זעלנער צו עם, מאַכען אויף עהם אַ אָנפאַל, האָט ער זיך בעהאַלטען אין אַ ווינקעל צווישען אַ באַרג ציגעל מיט שטיינער, אַזוי אַז מען האָט עם נישט אַ רויסגעזעהן. אין דער רגע איז אַריינגעקומען דאָרט אַ זעלנער, וועלכער האָט זיך רעפּויר אומגעקוקט גוט, צו עס איז קיינער נישט דאָ, נאָהך דעם האָט ער אַ פערגענומען פון אונטער די פאָלע פון זיין מאַנטעל אַ קליין קעסטעלע, זעהר אַ שעהנס, און האָט עס בעהאַלטען אין דער ערד אונטער אַ אַלט שטיק ברעהט, און האָט דאָס אָרט פאַרדעקט מיט שטיקלעך ציגעל און שטיינער, און איז באַלד פון דאָרט אַ רויסגעלאָפען מענדילע=א' האָט דאָס אַלץ גיזעהן דאָרך אַ שפּאַרע. ער האָט עטליכע מינוט איבערגעוואַרט, איז ער אַפּעהר געגאַנגען און האָט דאָס קעסטעלע אַ רויסגענומען פון דעם באַהעלטעניש, דאָס אָרט האָט ער צוריק צוגעדעקט עס זאָל גאָר נישט זיין קענטליך, און איז מיט דער מציאה אַריינגעלאָפען צוריק צו זיך אין שטיב אַריין, ער האָט געזעהן אַז דאָס קעסטעלע איז שווער האָט ער פערשטאַנען אַז דאָרט ליגט עפּעס טייער'ס, אָבער ער האָט נישט געקאָנט עפענען דיזעס קעסטעלע, בעווייל עס איז געווען פערשלאָסען. אויף צו ברעכען דאָס קעסטעלע האָט ער בעדאַרפט זיך צו באַניצען מיט אַ העקעל, האָט ער איבערגעקלערט אפשר ליגט נאָר דאָרט עפּעס אַ אויפרייסענדיג מאַטעריאַל. האָט ער זיך מיישב געווען און האָט דאָס קעסטעלע בעגראָבען ביי זיך אין קעהלער, אַזוי ווי עס איז, און האָט פון דיעם סוד פאַר קיין שום מענש נישט דערצעהלט, רעכענענדיג, אַז בעזיים וועט אין שטאָדט די גנבה מפורסם ווערן דאַן וועט ער פערשטעהן וואָס צו טוהן.

צומאָרגענס אין דערפריה איז פּלוצלונג געוואָרען אַ גרויסער ליאַרעם אויף דעם הויף פון דעם אַלטען פעסטונג. די טראָמפּייטלעך מיט די פייקלעך האָבען זיך געלאָזט הערען מיט אַ טרעוואָגע פונקט אַזוי ווי אויף אַ מלחמה אַלע זעלנער זענען אַ רויסגעשפּרונגען געשווינד פון די קאַזאַרמעס, און אין

דער רגע זענען זיי אַלע שוין געשטאַנען אויף איין פּלאַץ. באַלד האָט זיך בעוויזען דער גענעראַל מיט זײַן גאַנצע סוויטע, וועלכע האָבען בעזוכט די קאַזאַרמעס, זענען געגאַנגען שטיב בײַ שטיב און האָבען איבערגעוואָרפען אַלע זעלנערשע זאַכען, אָבער זיי האָבען גאָר נישט געפונען. דערנאָך האָט דער גענעראַל אַ רויסגעלאָזט אַ אויפרוף צו אַלע זעלנער, באשר אַזוי ווי מען האָט בײַ עם די נאַכט אַ רויסגעגנב'ט צעהן טויזענד רענדלעך, אַלזאָ דער וואָס וועט עם אויסגעבען ווי די גנבה איז, מאָג זײַן אַפילו דער גנב זעלבסט, וועט ער עם נאָר נישט באַשטראָפען, נאָר ער וועט עם נאָך געבען אַ מתנה טויזענד רענדלעך, און אויב קיינער וועט עם נישט אויסגעבען די גנבה דאַן וועט ער אָנגעמען די שטרענגסטע מיטלען אום צו זוכען די גנבה, און בײַ וועמען די גנבה וועט געפונען ווערען, וועט ער נישט וואַרטען אויף קיין דין ומשפט, נאָר ער אַליין וועט באַלד אויפ'ן אָרט דעם גנב דערשיסען. נאָכדעם האָט מען שטרענג באַזוכט יעדען זעלנער, אָבער דאָס אַליין האָט צו קיין שום רעזולטאַט נישט געבראַכט, דערווײַל איז דורך דער טרעוואָגא מפורסם געוואָרען אויף דער גאַנצע שטאָדט, אַז מען האָט די נאַכט בעגנב'ט דעם גענעראַל צעהן טויזענד רענדלעך, און צו די בײדע מענדעלעך אין חדר אַרײַן איז אויך אַרײַנגעבראַכט געוואָרען די ידיעה, דאַן האָט שוין מענדעלע=א' פערשטאַנען מיט וואָס פאַר אַ מציאה ער איז בעגליקט געוואָרען. ער האָט געמוזט די שמחה טיעף אין האַרץ בעהאַלטען. און האָט זיך אײַנגעהאַלטען מיט אַלע קרעפטען קיין אויסטערלישע פריילעכע מינע נישט אַרויס צו ווײַזען: כדי די זאַך זאָל קאָנען בלײַבען גוט בסוד.

דער שוועדישער גענעראַל, וואָס מען האָט עם בעגנב'ט, האָט נישט געהאַט קיין ווײַב און קינדער, נאָר קנעכט מיט דינסטען. וועלכע האָבען עם בעדינט. אַז עס איז פערבײַ געגאַנגען עטליכע טאָג, און עס האָט זיך נאָך גאָר נישט אַ רויסגעוויזען קיין שום שפּור פון די גנבה, האָט דער גענעראַל פערשטאַנען אַז דאָס האָט דאָך קיין פרעמדער גנב נישט געמאַכט נאָר פון זײַנע שטוב מענשען, האָט ער געוואָרפען אַ חשד אויף איין זעלנער וועלכער האָט עם אַמטמײַנסטענס בעדינט, און איז געווען אַ גאַנצער יוצא ונכנס אין זײַן שלאָף צימער, דער גענעראַל האָט נישט געמאַכט קיין לאַנגע שהיות און האָט געלאָזט דעם זעלנער שמײַסען מיט ריטען, כדי ער זאָל זיך מודה זײַן פון דער גנבה. דער גענעראַל האָט טאַקי געטראָפען פונקט אין דער ציעל אַרײַן, וואָרען דער זעלנער איז טאַקי געווען דער גנב און אַז ער האָט געזעהן אַז דאָס שמײַסען איז נישט אויף קיין קאַטאָוועס, האָט ער אָנגעהויבען צו שרײַען אַז ער וועט די גנבה אויסגעבען, אַבי מען זאָל אויפהערען צו שמײַסען. מען האָט עם געבראַכט פאַר'ן גענעראַל איז ער געפאַלען דעם גענעראַל צו די פיס מיט אַגעוויין און האָט געזאָגט אַז ער וועט אַליין דערצעהלען, נאָר דער גענעראַל זאָל עם צו זאָגען, אַז ער וועט עם שענקען דאָס לעבען. דער גענעראַל האָט אויף עם רחמנות

בעקומען און האָט עס צוגעזאָגט, אַז אויב די גנבה וועט אָבגעגעבען ווערען גאַנץ, שענקט ער עס דאָס לעבען. דאַן האָט דער זעלנער געזאָגט אַז ער האָט עס טאַקי געגנבעט, און ער האָט עס בעהאַלטען אין דער פּוסטקע. דער גענעראַל האָט מיט געראָפען עטליכע גרויסע לייט פון זיין סוויטע און אַ ביסעל פּראָסטע זעלנער אויך, און זענען אַלע געגאַנגען אין דער פּוסטקע אַריין ווי דער גנב האָט זיי געפירהט. דאַן האָט דער גנב אָנגעהויבען אויפצוגראָבען דאָס קעסטילע. אָבער ווי ערשטוינט איז ער געוואָרען, אַז ער האָט נאָר נישט געפונען. דער אומגליקליכער גנב האָט אַ געשריי געטוהן. „אַי געוואַלד! מען האָט שוין דאָס קעסטעלע פון דאַנעט אַ רויבגעגנב'ט"! אַזוי ווי דער גענעראַל האָט דאָס דערהערט, איז ער זעהר בייז געוואָרען אויף דעם גנב. און האָט אויף עם אַ געשריי געטוהן. „די פערפליכטער הונד! האָסט נאָך אונז דאָ אהער געפירהט צו מאַכען שפּאַס פון אונז"! ביי דעם שרייען האָט דער גענעראַל אַרויסגעכאַפּט די שווערד, און האָט אָבגעהאַקט דעם קאָפּ פון גנב באַלד אויפ'ן אָרט אין דער פּוסטקע נאָהך דעם זענען זיי אַלע זיך צוגאַנגען. אין אַ קליינע צייט אַרום איז דער גענעראַל מיט" זאַנצען קאָרפּוס זעלנער אַ וועק פון יאַססי, און זענען געגאַנגען ווייטער פיהרען אַ מלחמה. דער סוף איז געוועזען אַז דער גענעראַל איז געהרג'ט געוואָרען אין דער מלחמה, און די זעלנער זענען אויך שוין מעהר נישט צוריק געקומען קיין יאַססי. און פון די גנבה איז איננאַנצען שטיל געוואָרען.

עס איז שוין נעהאַט פערבייגעגאַנגען אַ האַלב יאָהר, צייט מענדילע-אַ' האָט בעהאַלטען אין קעלער דעם אוצר. ביז דאַמאָלס האָט ער נאָך אַלץ מורא געהאַט צו עפענען דאָס קעסטעלי, נאָר אַז ער איז געוואָהר געוואָרען אַז דער גענעראַל לעבט שוין נישט, און פון די גנבה איז איננאַנצען שטיל געוואָרען אין שטאָדט, האָט ער זיך שוין ערלויבט צו עפענען דעם אוצר. שפּעהט בייניאַכט איז ער אַריין אין קעלער איינער אַליין און האָט אויפגעהאַקט דאָס קעסטעלי. איבערווייניג איז געלעגען צעהן פּעקעלעך רענדלעך. ער האָט איבערגעצעהלט איין פּעקעלע איז געוועזען דעריגען טויזענד רענדלעך, האָט ער שוין פערשטאַנען, אַז דאָ ליגען די גאַנצע צעהן טויזענד רענדלעך. ער האָט דאָס גאָלד איבערגעלעגט אין אַ אייזערנעם מ... און האָט עס צוריק בעהאַלטען אין דער ערד פון קעלער, דאָס קעסטעלי האָט ער צוהאַקט אויף שטיקלעך און האָט עס פאַרברענט נאָהך דעם האָט ער ווייטער אַלץ געהאַלטען די זאַך בסוד. און באמת האָט די זאַך געמוזט בלייבען בסוד, בעווייל אין רומעניא האָט דאַמאָלס עקזיסטירט אַ געזעץ, אַז אַלע אוצרות וואָס איינער געפינט, אָדער אַזוי אַז איינער געפונט עפּעס אַ מציאה און קיינער רופט זיך נישט אָהן דערצו, דאָס אַלץ געהער צו דער רעגירונג. נאָהך דערצו אויב אין דער צייט פון מלחמה צושטאַנד, אַז עס איז עפּעס געבליבען פון די פרעמדע זעלנער, האָט עס געווים געהערט צו דער רעגירונג. אַלזאָ ווען די רעגירונג וואָלט זיך נאָר דערוויסט, אַז מענדעלי-אַ' האָט געפונען דעם אוצר, וואָלט ע...

אונטערבערינגט

אומבעדינגט פון עם געפאָדערט דאָס געלד, און ער וואָלט נאָך אויך געוואָרען א תושב אין דער יאַססער טיורמא. דאָס אַלץ האָט טאַקי מענדעלי=א׳ גוט פערשטאַנען, און האָט טאַקי די זאַך געהאַלטען אַזוי לאַנג שטאַרק בסוד. עס האָט אָבער שוין עס א רויסנעמטען פון געדולד, כטאַטש היתכן צען טויזענד רענדלעך ליגען אין קעלער, אין דאָ זאָל ער מוזען קנעלען מיט די יאַססער לאָבוסלעך, אָנרייסען זיך דאָס האַרץ מיט זיי א גאַנצען טאָג, דאָס איז דאָך עפעס נאָר קיין יושר נישט, דאָרך דעם איז מענדילע=א׳ אַרום געגאַנגען ווי אָהן א קאָפּ. בקיצור ער איז געפאַלען אויף איין עצה, אַזוי ווי מענדעלי=ב׳ איז דאָך זיין בעסטער גוטער פריינד פון יונגעלווייז אָהן, און היינט א שותף אויך, און א שוואָגער אויך, און פאַר א שטיקעל חכם האָט ער אויך געהאַלטען דעם מענדילע=ב׳, נו וואָס דאַרף מען א בעסערען בעל עצה. איז ביי עם געוואָרען אָנגעפאַסט ער זאָל מגלה סוד זיין צו מענדילע=ב׳, און פון עם פאָדערען א עצה וואָס ער זאָל טוהן, ווי אַזוי ער זאָל זיך קאָנען מיט דעם עשירות א רויסווייזען פאַר די גאַנצע וועלט.

אמאָהל אין א היימען זומערטאָג פאַרנאַכט, ווען די חדר יונגלעך זענען שוין ענטלאָפען פון חדר, האָט מענדילע=א׳ געזאָגט צו מענדילע=ב׳, ווייסט דו וואָס מיין בעסטער פריינד, לאָמער זיך א ביסעל איבערגעהן שפּאַצירען אונטער די שטאָדט צו געניסען פון דער פרישער לופט. מענדילע=ב׳ האָט באַלד איינגעשטימט אויף דעם פאָרשלאַג און זענען ביידע א וועק=געגאַנגען שפּאַצירען. ווען זיי זענען שוין געווען צווישען די פעלדער ווייט פון שטאָדט, האָט מענדילע=א׳ געזאָגט צו מענדילע=ב׳. אַזוי ווי איך האַלט דיך פאַר מיין בעסטען גוטען פריינד, וויל איך מיך פאַר דיר פערטרויען מיט א גרויסען סוד, נאָר דאָך כדי איך זאָל זיין אין גאַנצען בערוהיגט, פערלאַנג איך פון דיר זאָלסט מיר געבען תקיעת כף, אַז די זאָלסט דעם סוד קיינמאָהל נישט א רויסגעבען פאַר קיין שום מענש. מענדילע=ב׳ האָט אַזוי געטוהן. נאָהך דעם האָט מענדיל=א׳ עם דערצעהלט, וואָס פאַר א גליק עס האָט עם געטראָפען. דערביי האָט ער עם צו געזאָגט באַלד צו געבען עם פון דעם געלד א מתנה טויזענד רענדלעך אלס מעשר, דאָרך וועלכען מענדילע=ב׳ וועט אויך שוין נישט זיין געניטיגט צו זיין ווייטער מלמד. און דער עיקר האָט מענדילע=א׳ פערלאַנגט פון מענדילע=ב׳, מען זאָל אויסקלערען א גוטען פלאַן, ווי אַזוי זיי זאָלען זיך אָנהויבען צו פיהרען, זאָלען קאָנען ארויסווייזען דאָס עשירות, און עס זאָל אויף זיי נישט פאַלען קיין שום חשד. אַזוי ווי מענדילע=ב׳ האָט דערהערט די בשורה, איז ער ארויפגעפאַלען אויפ׳ן האַלדז פון מענדילע=א׳, און האָבען זיך ביידע שטאַרק צוקישט מיט גרוים פרייד, אויף דער גרויסע הילף וואָס דער אויבערשטער האָט זיי באַשערט, און נאָהך א לאַנג בעראַהטונג איז ביי זיי געוואָרען בעשטומט, אַז מענדילע=א׳ זאָל זיך אינגאַנצען אוועק ציהן פון רומעניא, און זאָל זיך אריינצוזעצו אין רוסלאַנד קיין קעשינוב. דאָרט איז א גרויסע

שטאָדט

שטאָדט, וועט עס קיינער נישט נאָכקוקען, און מענדילע=ב׳ זאָל בלייבען מיטער וואָהנען אין יאססי, און ווען דאָס האַלבע יאָהר וועט זיך אויסלאָזען, זאָל ער דאָס מלומדות אַוועק לעהגען, און זאָל אָנהויבען צו האַנדלען מיט אַזיי מסחר, וואָס ער וועט זיך קאָנען אויסנעבען, אַז ער פערדינט זעהר גוט און מאַכט גלענצענדע געשעפטען, ביי וועלכען מען וועט קאָנען אויף עס זאָגען אין שטאָדט, אַז ער וואַקסט אַלע טאָג אין זיינע גליקליכע געשעפטען, ביז ער וועט קאָנען מאַכען אַ גרויס געשעפט. ער האָט זיך אויסגעקליבען צו האַנדלען מיט האָלץ. אין אָנהויב וועט ער קויפען אַביסעל בוימער, דערנאָהך אַ קליין שטיקעלע וואַלד, ביז ער וועט שוין קויפען טאַקי אַ גאַנצען וואַלד. נאָהך דער בעראַהטונג זענען זיי ביידע אַהיים געגאַנגען מיט פריילּיכע הערצער און מיט גרויס גוטפריינדשאַפט. די זעלבע נאַכט האָט באַלד מענדילע=א׳ מקיים געווען זיין צוזאָג, און האָט נישעוקט מענדעלי=ב׳ טויזענד רענדלעך. און האָבען זיך ביידע בעווינטשען מיט הצלחה:

עס איז פערביי געגאַנגען נאָהך דעם עטליכע וואָכען, איז אַרויס אַ קול אויף די שטאָדט, אַז די צוויי מענדילעך קריגען זיך, און זיי קאָנען זיך נישט פערגלייכען ווענען די געשעפטען פון חדר. און דאָרך דעם איז ביי זיי פערבליבען, אַז מענדילע=א׳ טרעט אָב אינגאַנצען פון חדר, אין מענדילע=ב׳ אַליין בלייבט ביי דעם חדר. און לויט דעם קול, וואָס זיי זעלבסט האָבען במכיון אַרויס=געלאָזט, האָט שוין געהאַט מענדילע=א׳ אַ גוטען תירוץ פאַר וואָס ער ציהט זיך אַוועק פון יאסי, און די זאַך איז ביי קיינעם קיין וואונדער נים געווען. עס האָט נישט לאַנג געדויערט און מענדילע=א׳ האָט זיך איבערגעצוינען קיין קעשינוב. דאָרט האָט עס קיינער נישט געקאָנט, און קיין מענש האָט נישט געוואוסט וואָס ער איז געווען דיפויער, אַלזאָ האָט ער זיך באַלד אויסגעגעבען פאַר אַ גרויסען גביר אַ סוחר. ער האָט זיך באַלד געקויפט אין קעשינוב אַ גרויס הויז, און האָט אָנגעהויבען צו מאַכען גרויסע געשעפטען. די הצלחה האָט עם געשיינט, און ער האָט מצליח געווען אין אַלע געשעפטען, און איז געוואַקסען מיט אַ גרויס עשירות למעלה מעלה. מענדילע=ב׳ האָט נאָך געהאַלטען דאָס חדר אַ האַלב יאָהר. דערנאָהך האָט ער אַרויסגעלאָזט אַ קול, אַז ער האָט בעקומען האַרץ=וועהטאָג, און קאָן שוין מעהר נישט זיין קיין מלמד. לויט דעם קול האָט ער דאָס חדר אינגאַנצען אָבגעלאָזט, און האָט זיך גענומען צו האַנדלען מיט האָלץ. ער האָט אָנגעהויבען צו קויפען בוימער, דערנאָהך האָט ער זיך געפּרובט איינמאָהל קויפען אַ קליין שטיקעלע וואַלד, און אַזוי אַלע מאָהל אַ ביסעל אַ גרעסער שטיקעל וואַלד, ביי דעם האָט ער זיך בערימהט אַז ער מאַכט גלענצענדע געשעפטען און ווערט רייך, אין שטאָדט האָט ער שוין געהאַט אַ שם פאַר אַ גנידישען סוחר. אָבער אין אמת איז נישט אַזוי געווען. די הצלחת האָט עם נישט אַזוי גוט געשיינט און ער האָט געמאַכט פעהלהאַפטיגע געשעפטען.

צוויי יאָהר איז פערבײַ געגאַנגען פון דער צײַט וואָס די בײדע מענדילעך זענען געוואָרען סוחרים. במשך די צײַט האָבען זיי זיך אָפטער געשריבען פרײַנדליכע בריף מיט גרויס ליבשאַפט. אין די בריף האָט מענדילע=ב׳ נישט בעהאַלטען דעם סוד פאַר מענדילע=א׳, נאָר ער האָט עס געשריבען דעם אמת, אַז ער איז נישט זעהר מצליח. אָבער מענדילע=א׳ האָט עם געטרייסט מיט גוטע רייד און האָט עם מבטיח געווען אַז ער וועט עם נישט לאָזען פאַללען. נאָר אויב ער וועט דאַרפען צו אַ געשעפט נאָך געלד זאָל ער עם באַלד שרייבען, אָדער ער זאָל זעלבסט קומען צו פאָהרען קיין קעשינוב, וועט ער עם אַלע מאָהל באָרגען עטליכע הונדערט רובעל. און עס איז ווירקליך אַזוי געווען, אַז מענדילע=א׳ האָט במשך די צוויי יאָהר שוין עטליכע מאָהל געהאַט געבאָרגט מענדילע=ב׳ צו עטליכע הונדערט רובעל. אָבער דער סוף איז געווען, אַז מענדילע=ב׳ איז פאַרקערט געוואָרען פאַר אַנ׳אַנדערען מענש, און האָט געפּעלטשט אין דעם גוטפרײַנדשאַפט. עס האָט אין עם אָנגעהויבען צו ברענען אַ פײַער פון קנאה אויף מענדילע=א׳. כמאַמש, היתכן! בײדע זענען מיר געשוועסטער׳ן קינדער פון איין משפחה. בײדע זענען מיר געוואָרען שוואָגערס, וואָס מיר האָבען גענומען פאַר ווײַבער צוויי שוועסטערן. בײדע זענען מיר צוזאַמען פערשוואַרצט געוואָרען יונגעלײַט, און מיר זענען געווען צוזאַמען אַ לאַנגע צײַט באַהעלפערס. בײדע האָבען מיר געהאַלטען צוזאַמען בשותפות אַ חדר אַ לאַנגע צײַט. און הײַנט זאָל ער וואַקסען אַרויף און איך אַ ראָב, איך זאָל דאַרפען צו עם אָנצוקיטען אַלע מאָהל, ער זאָל מיר באָרגען אַ גמילת חסד עטליכע הונדערט רובל. און ווער ווייסט וואָס דער סוף וועט זײַן, אויב איך וועל נישט מוזען ווערען צוריק מלמד. מיט אַזעלכע געדאַנקען האָט זיך אָנגעהויבען מענדילע=ב׳ אַרומצוטראָגען, ביז ער איז אַרויס פון געדולד, און האָט אָנגעשריבען צו מענדילע=א׳ אַזאַ בריף.

„לכבוד ידידי הנגיד ר׳ מענדיל.

„זאָלסט וויסען ידידי יקירי! אמת טאַקי אַז מיר זענען ביז אַהער געווען אַזוי לאַנג שטאַרקע ידידים. לײַדער אָבער הײַנט מוז איך אַרויס מרעטען קענען דיר מיט שאַרפע רייד. וואָרען איך בין שוין מיהד געוואָרען צו פאָדערען פון דיר ווײַטער אַ גמילת חסד עטליכע הונדערט רובל. און לויט מײַן יושר דאַרף זײַן, אַז אַזוי ווי מיר זענען שטענדיג פון יונגעלײַט אָהן פונקט ווי אַ צווילינג, דאַרפען מיר אַזוי זײַן לעולם סלה. און דאָס גליק וואָס דיך האָט געטראָפען, דאַרף זײַן פאַר אונז בײדע גלײַך בשותפות. אַלזאָ אַזוי ווי איך האָב שוין בײַ דיר גענומען טויזענד רענדלעך, און דערנאָך ווײַטער דרײַ מאָהל גמילת חסד, וועלכע באַטרעפען צוזאַמען זיבען הונדערט פונפציג רובל,

קומט

קומט אוים דער חשבון אַז די דאַרפסט נאָך מיר צו געבען פיער טויזענד רענדלעך, וועהגינער זיבען הונדערט פונפציג רובעל. פערלאַנג איך פון דיר קודם מיט גוטען, זאָלסט מיר דאָס געלד אָב שיקען. איך גיב דיר אויף דעם צייט אַ גאַנצען חודש. אויב די וועסט מיר נישט אָבשיקען דאָס געלד ביז דער צייט, וועל איך זעלבסט קומען צו פאָהרען צו דיר פונקט אין דעם טאָג וואָס דער חודש וועט זיך אויסלאָזען. בעהט איך דיך פּעם שנית זאָלסט אַנדערש נישט מאַכען, נאָר אַזוי ווי איך וועל אַריינקומען צו דיר, זאָלסט די מיר באַלד אויפצעהלען דאָס געלד. דאַן וועלען מיר בלייבען ווייטער ידידים. באם די וועסט נישט מקיים זיין מיין פאָדערונג, וועסט די געווים גרוים חרטה האָבען. וואָרען איך וועל זיין געניט מגלה סוד צו זיין פון דעם אוצר דער רומענישע רעגירונג, וועלכע וועט געווים פון דיר אָבפאָדערען די גאַנצע צעהן טויזענד רענדלעך. און די וועסט נאָך אויך שטרענג בעשטראָפט ווערען, פאַר וואָס דער נגיראַר האָט דורך דיר אַ מענש געהרג'ט. אַלזאָ ידידי יקירי! רעכען דיך גוט איבער וועסט די פערשטעהן אַז איך בין באמת גירעכט. און איך בין נאָך געוועזען געגוג אַ צדיק, וואָס איך האָב ביז אהער געשוויגען.

ידידך מענדיל

אַז מענדילע=א' האָט דערהאַלטען דעם בריף איז עם געוואָרען פינצטער פאַר די אויגען, און איז געוואָרגען זעהר אין כעס אויף מענדיל=ב'. אַ צינד האָט ער הערשט פערשטאַנען, אַז ער האָט זיך בעגאַרעשט וואָס ער האָט זיך אָנגעטרויעט מיט דעם סוד פאַר מענדיל=ב', וועלכער איז אַ בעהאַלטענער פערדאָרבענער מענש, און נאָר לפנים האָט ער זיך אַ רויסגעוויזען פאַר אַ שטאַרקען ידיד, אָבער דאָס האַרץ איז אַזוי ווי פון אַ וואָלף. מענדילע=א' איז איבער דעם אַ רומגעגאַנגען אַזוי צוקאָכט, אַז ער האָט גאָר נישט געוויסט וואָס מען רעדט צו עם, און ער האָט זיך שיעור נישט אַליין אויפגעגעסען פאַר כעס, וואָס ער זעלבסט האָט אויף זיך געבראַכט די צרה. די וועלט זאָגט אָבער אַ ווערטעל „יאַק בירא, טאָ דאָ זשידאַ". דאָס הייסט „אַז די צרה בריהט, טוז מען זיך ווענדען צו אַ גוטען יוד". אַזוי האָט זיך שוין מענדילע=א' דערמאָנט אָן שפּאָלער זיידען, און האָט זיך געטראַכט, איך בין דאָך דאַמאָלס געוועזען ביי עם שטאַרק געליעבט, ער האָט מיך געהאַלטען אַזוי ווי אַ קינד. דערצו איז דער נאָמען פון שפּאָלער זיידען געוועזען דאַמאָלס שטאַרק מפורסם פאַר אַ גרויסען בעל מופת, און האָט נאָך דאָס אויך געהערט, אַז קענען אַ מסור און אַ משיג גבול, איז דער שפּאָלער צדיק אַ נוקם ונוטר, מאַקי אַזוי ווי אַ שלאַנג. אַלזאָ האָט ער זיך מיישב געוועזען אַז דער גלייכסטער וועג פאַר עם איז צו פאָהרען קיין שפּאָלי, און אויס=

צוגיסען

צוגיסען פֿער דעם שפּאָלער צדיק זיין ביטער הארץ. ער האָט צו מענדילע־ב׳ נאָר נישט אָנגעשריבען, נאָר איז באַלד אין עטליכע מעג ארום נעפּאָהרען קיין שפּאָלי.

ווען מענדילע־א׳ איז געקומען קיין שפּאָלי, איז ער אריינגעגאַנגען אין בית המדרש פֿון שפּאָלער צדיק, און האָט געטראָפען פּונקט פֿאַר׳ן דאַווענען. אַז דער צדיק איז אריינגעקומען צום דאַווענען האָט ער דערזעהן מענדילע־א׳, און האָט זיך מיט עם שטאַרק געפֿרייט, זאָגענדיג די ווערטער. „עס טהוט מיר זעהר אַ הנאה וואָס איך זעה, אַז נדיים נעשו תּישים״. דאָס איז טייטש, אַז פֿון אַ קליין ציגעלע איז געוואָרען אַ גרויסער קאַזיאָל. אויף דעם האָט מענדילע־א׳ שווער אָבגעזיפֿצט און האָט גיענטפֿערט. „וואָס קומט אָבער דערויס, הייליגער צדיק, אַז עס שטעהט אויף אַ וואָלף און וויל דעם קאַזיאָל דורס זיין״! האָט דער שפּאָלער זיידע ווייטער עם גיענטפֿערט. נו אַזעלכע געשעפֿטען וויל איך אַצינד פֿון דיר נישט הערען, בעוויל פֿאַר׳ן דאַווענען נעם איך נישט אָהן קיין סקאָרגעס אויף קיין שום איר. שפּעהטער דעם זעלבען טאָג איז מענדילע־א׳ אריינגעקומען צום שפּאָלער זיידען, און האָט פֿאַר עם דערצעהלט אַלס וואָס מיט עם האָט זיך פּאַסירט, זונר ער איז אַוועק פֿון שפּאָלי ביז דעם היינטיגען טאָג. ער האָט דעם צדיק געוויזען דעם בריף וואָס מענדילע־ב׳ האָט עם געשיקט, און האָט זעהר געוויינט פֿאַר וואָס מענדילע־ב׳ וויל עם איינשלינגען בחנם. און איז קעגען עם אַ משלם רעה תחת טובה. דער שפּאָלער צדיק האָט עם גיענטפֿערט. „אמת אַז דו האָסט דיך זעלבסט בענאַרעשט, וואָס די האָסט דיך אָנגעטרויעט, מיט דעם סוד פֿאַר עם, בעוויל ער איז אַ שלעכטער מענש און דערצו אַ גרויסען עקשן. אָבער אַ צינד איז דאָך דאָס שוין פֿערפֿאַלען, פֿון דעסטוועגען ציטער נישט אַזוי, מיט׳ן אויבערשטענס הילף וועל איך זעהן, אַז ער זאָל דיר נישט קאָנען קיין שלעכטס טהון. נאָר ראשית מוזט די מיר געבען פֿונף הונדערט רובל, וואָס איך דאַרף חתונה צו מאַכען חתן כלה צוויי יתומים. מענדילע־א׳ האָט דאָס געלד באַלד בעצאָהלט. נאָהך דעם האָט ווייטער דער שפּאָלער זיידע עם געפֿרעגט, צו ער האָט שוין די זעלבע זכיות׳ן וואָס אַ געבוירענער רוסישער מענש האָט דאָס הייסט צו ער ווערט שוין אָנגערופֿען אַ רוסישער אונטערטהאַן. האָט מענדילע־א׳ עם גיענטפֿערט, אַז אויף דעם האָט ער באַלד דאָס ערשטע יאָהר, אַזוי ווי ער איז נאָך אָנגעקומען קיין קעשינוב, פֿערלעהנט אַ נאַרבייט, און האָט טאַקי דאַמאָלס באַלד געפֿועלט, אַז ער זאָל שוין הייסען אַ רוסישער מענש. האָט ווייטער דער שפּאָלער זיידע געזאָגט, נו אויב אַזוי זאָלסט דו נאָר קיין מורא נישט האָבען. אויב מענדיל־ב׳ וועט קומען צו דיר פֿאָדערען דאָס געלד, זאָלסט דו קודם מיט עם רייזען אין גוטען, און זאָלסט עם זאָגען אויב ער האָט עפּעס אַ טענה צו דיר זאָל ער מיט דיר אַ הערקומען צו מיר וועל איך אייך פֿערגלייכען. נאָר אויב ער וועט דאָס נישט וועלען נאָר ער וועט קענען דיר אַרויסטרעטען מיט אַ עזות מצח. זאָלסטו באַשטעלען מיט

ריינע

דיינע משרתים, אַז אַזוי באַלד דו וועסט נאָר אַ ווינק טוהן צו זיי, זאָלען זיי עס אָנחאַפּען און אַרויסוואַרפען. און אויב ער וועט אויף דיר איינגעבען אַ מסירה פאַר דער רומעניִשע רעגירונג, און עס וועט ווערען פון דעם אַ משפּט זאָלסט דו פועל'ן ביי דער רוסישער רעגירונג, מען זאָל אָבשרייבען, אַז אַזוי ווי דו ביזט היינט אַ רוסישער אונטערטהאַן, דאַרף מען דיך משפּט'ן אין רוסלאַנד נאָר די רומעניִשע רעגירונג האָט אַ ברירה אהער צו שיקען צום משפּט איהרם אַ פּראָקוראָר. ווייטער וואָס עס וועט נאָך פאָרפאַלען עפּעס ••• אַם ווענען דעם, זאָלסט דו מיר תיכף אַ ידיעה געבען, וועל איך שוין •יו שרייבען וואָס דו זאָלסט טוהן. נאָך דעם האָט דער שפּאָלער צדיק אָבגעזעגענט מענדיל'ע=א' מיט אַ גוטע ברכה, און מענדיל'ע=א' איז אהיים געפאָהרען.

אין לעצטען טאָג פון דעם חודש איז טאַקי מענדיל'ע=ב' געקומען צופאָהרען קיין קעשינוב, און איז אַריינגעקומען צו מענדיל'ע=א' גאַנץ ברייט, און האָט געפאָדערט פון עם דאָרכאוים ער זאָל עם באַלד אויפצעהלען די פיער טויזענד רענדלעך וואָס עם קומט. מענדיל'ע=א' האָט אָנגעהויבען טענהן צו עם מיט גוטען. „היתכן אדרבא! וואָס איז עפּעס פון דיר געוואָרען. נאָך אַזוי גוטפריינדשאַפט, און נאָך אַזוי פיעל טובות וואָס איך האָב דיר געטוהן, טרעטסט דו קעגען מיר אַזוי גראָב אַרוים? וואָס בין איך שולדיג אַז דו ביזט נישט מצליח, דאָס איז דאָך אַ הימעל זאַך". אָבער מענדיל'ע=ב' האָט זיך נאָך אויסגעלאַכט אויף די ריי'ד און האָט עם גיענטפּערט מיט חוצפּה. „דו שוטה איינער! איך האָב מיט דיר מעהר נוטס געטוהן ווי דו מיט מיר, וואָרען ווען איך וואָלט אַרויסגיגעבען דעם סוד פאַר די רומעניִשע רעגירונג וואָלטסט דו שוין לאַנג געווען אַ תושב אין דער יאַסער רויטער טורמאַ. אצינד בעהט איך דיך מאַך נישט מיט מיר קיין לאַנגע טענות. נאָר בעצאָהל וואָס מיר קומט, אויב נישט וועסט דו דערגאָהך גרוים חרטה האָבען, און דו וועסט שוין דאַמאָלס קיין שום עצה נישט האָבען". מענדיל'ע=א' האָט ווייטער אָנגעהויבען רייד'ען צו עם מיט גוטען. „ווייסט דו וואָס מענדיל, אויב דו האָסט עפּעס צו מיר אַ טענה, איז גלייך מיר זאָלען ביידע פאָהרען צום שפּאָליער צדיק, און וואָס פאַר אַ פּסק ער וועט מאַכען, וועל איך באַשטעהן". אויף דעם האָט זיך ווייטער מענדיל'ע=ב' אויסגעלאַכט און האָט געזאָגט. „וואָס! צו בין איך נאָך היינט זיין באַהעלפער, איך זאָל מוזען עם פאָלגען"? דאַן האָט שוין מענדיל'ע=א' גאַנץ גוט פערשטאַנען, אַז מיט גוטען וועט ער גאָר נישט מאַכען, האָט ער געזאָגט צו מענדיל'ע=ב. „אַז מילא עס איז פעפאַלען, אַז דו ביזט מיך אַזוי שטאַרק גונש, מוז איך טאַקי דיר געבען וואָס דיר קומט", נאָהך די ווערטער האָט מענדיל'ע=א' אַ ווינק געטוהן אויף זיינע משרתים, וועלכע זענען שוין געשטאַנען גרייט צו דעם עסק. די משרתים האָבען זיך באַלד אַרויפגעוואָרפען אויף מענדיל'ע=ב', און האָבען עם מכבד געווען שטילערהייט גוט וואָס איינער האָט נאָר געקאָנט, און זיי האָבען עם גיגעבען אַוועקוואַרף אַרוים, אַז ער האָט זיך קוים אויפגעהויבען פון

דער ערד. דאַן האָט שוין מענדילע=ב׳ פערשטאַנען, וואָס פאַר אַ פּנים עֶר
האָט ביי מענדילע=א׳. איז ער באַלד אַהיים געפאָהרען מיט גרוים כּעס.
אַזוי ווי נאָר מענדילע=ב׳ איז אַהיים געקומען, האָט ער זיך באַלד
געווענדעט צו דער רומעניעשע רעגירונג מיט אַ גרויסע מסירה אויף מענדילע=א׳
באשר אַז ער האָט אַרויסגעגנב׳ט די צעהן טויזענד רענדלעך, וועלכע זענען
געלעגען בעהאַלטען אין דער ערד פון דער פּוסטקע, וואָס גיהער צו דער
רעגירונג, איבער וועלכען דער אוצר דאַרף געהערען צו דער רומענישע
רעגירונג, און דאַרף דעם פאַרברעך האָט דער גענעראַל גענומ׳ען אַ זעלנער
צום טויט אין דער פּוסטקע. און צוליעב דעם איז דער מענדיל=א׳ אַנטלאָפען
קיין רוסלאַנד, און האָט זיך באַזעצט אין קעשינוב, ווי ער פירט אַ ראָלע
פון אַ גרויסען גביר. און דאָס האָט אויך מענדיל=ב׳ איינגעשריבען אין דער
מסירה, אַז ער וויל זיין אַ עדות אין סאָנד און שווערען אויף דעם צ׳עם,
בעוויל דער מענדיל=א׳ האָט עם אַליין אַיין דער צעהלט, און האָט עם
גינגעבען געלט ער זאָל די זאַך נישט אויסגעבען. ער האָט אַפילו געמיזט
עם צו שווערען אויך, אַז ער זאָל דאָס האַלטען שטענדיג בסוד. אָבער
בעוויל ער האָט קיין מנוחה נישט אויפ׳ן האַרץ דאַרף דעם וואָס ער
פאַרדעקט אַזאַ גרויסען פאַרברעך קענען זיין פאַטער=לאַנד, אַלזאָ מוז ער
היינט ברעכען די שבועה, און די זאַך איננאַנצען איבערגעבען די רעגירונג
פון זיין פאַטער=לאַנד.
די רומענישע רעגירונג האָט די מסירה צוגענומען מיט ביידע הענד,
און עס איז באַלד אויסגעשיקט געוואָרען אַ באַפעהל צו דער רוסישער
רעגירונג אין קעשינוב, מען זאָל דעם מענדילע=א׳ שליסען אין קייטען און
אָבשיקען קיין יאַסי צו דער אָרטיגע רעגירונג, בעוויל ער איז אַ פאַרברעכער
וואָס האָט בערויבט די רומענישע רעגירונג צעהן טויזענד רענדלעך. אָבער
מענדילע=א׳ האָט בעלעהגט זיינע פּאַפּירען מיט פעסטע דאָקומענטען, אַז
ער איז שוין פון לאַנג אַ רוסישער אונטערטהאַן, און ער קאָן זיך שוין בענוצען
מיט אַלע פּריוויליגען, וועלכע גיהערען צו אַ געבוירענעם רוסישען מענש.
אַלזאָ קאָן נישט די רומענישע רעגירונג עס נויטען מען זאָל עס מ׳שפּט׳ן
אין רומעניא. ער האָט געפועל׳ט אַז די אָרטיגע רעגירונג האָט אַזוי צוריק
געשריבען צו די רומעניעשע רעגירונג, אַז דעם מענש קאָן מען נאָר מש׳פּט׳ן
אין קעשינוב, אַלזאָ אויב די רומענישע רעגירונג האָט עפּעס אַ טענה צו
עם, דאַרף זי עם אָנקלאָגען אין דעם סאָנד פון קעשינוב. נאָר די רומענישע
רעגירונג האָט אַ ברירה צו צושיקען צום משפּט איהרם אַ פּראָקוראָר מיט עדות:
מענדילע=א׳ איז באַלד זעלבסט געפאָהרען קיין שפּאָלי, און האָט
דערצעהלט פאַר דעם צדיק אַלץ ווי אַזוי די זאַך באַשטעהט. האָט עם
דער שפּאָלער זיידע גיענטפערט. זאָלסט גאָהר קיין מורא נישט האָבען פאַר
דעם משפּט, נאָר דאָס איינע דאַרפסט דו יאָ זעהן צו פועל׳ן אין דעם
קעשינובער סאָנד, אַז דאָס משפּט זאָל אָבגערעכנט ווערען אויף דעם טאָג
פון פּורים. און דו זאָלסט נאָר נישט באַשטעלען קיין שום אַדוואָקאַט אויף
דעם

דעם משפּט, נאָר איך וועל שוין דאָרט אהינשיקען אַ גוטען מליץ אין סאַנד אַרײַן. האָט מענדילע=א' געפֿרעגט, ווי פֿיל געלד וועט דער מליץ דאַרפֿען נעמען. האָט דער שפּאָלער זיידע געענטפֿערט, אַזוי ווי איך דאַרף די ציטען ווײַטער חתונה צו מאַכען אַ אָרימע יתומה, אויף וועלכען איך מוז האָבען לכל הפּחות דרײַ הונדערט רובל, זאָלסט דו מיר געבען די דרײַ הונדערט רובל, און איך וועל שוין דיר שיקען דעם מליץ. האָט ווײַטער מענדילע=א' געפֿרעגט. אויב די הוצאות פֿון די חתונה דאַרף קאָסטען דרײַ הונדערט רובל וועט דאָך שוין ווײַטער נאָר נישט בלײַבען וואָס צו געבען דעם מליץ. האָט דער שפּאָלער זיידע געענטפֿערט. נו אויף דעם זאָלסט דו נישט זאָרגען, איך האָב אַ גוטען מליץ, וואָס ער וועט בײַ מיר קיין געלד נישט נעמען. נאָך האָט עם דער שפּאָלער זיידע אָנגעזאָגט, אַז ער זאָל געדענקען אָנצוגרײַטען אויף דעם טאָג פֿון משפּט אַ פּאַפּיר, אַז ער גיבט איבער דאָס משפּט דעם מליץ וואָס וועט בעקומען אין האַנד אַרײַן דאָס פּאַפּיר. און דער מליץ וועט שוין צו דיר צוקומען אין סאַנד פֿאַר דעם משפּט. אַ סימן וועסט די הז"ען, אַז ער וועט נעהן אָנגעטוהן אין אַ ווײַס היטעל מיט רויטע ערײַן. אויך זאָלסט די עם איבערגעבען די אַלע קוויטלעך וואָס דו האָסט בעקענטשאַפֿט, זאָלסט דו באַלד עם איבערגעבען דאָס פּאַפּיר אין האַנד נעגומען פֿון מענדיל=ב' אויף די געלדער וואָס די האָסט עם עטליכע מאָהל געבאָרגט אויף גמילת חסד. און אַ צווײַ עדות זאָלסט דו אויך צו שטעלען, וואָס זאָלען זאָגען עדות, אַז דו האָסט געלאָזט מענדילע=ב' אַרויסוואַרפֿען, בעווײַל ער האָט ווײַטער געפֿאָדערט פֿון דיר געלט, איידער ער האָט נעהאַט בעצאָהלט די ערשטע חובות. נאָהך דעם וועט שוין דער מליץ וויסען וואָס צו טענה'ן פֿאַר דיר. מענדילע=א' האָט בעלעהנט די דרײַ הונדערט רובל. דער שפּאָלער זיידע האָט עם געבענטשט און ער איז אהיים געפֿאָהרען.

אויף דער צווייטע וואָך איז געקומען אַ פּאַפּיר פֿון די רומענישע רעגירונג מיט אַ פֿאָדערונג צו דער אָרטיגער רעגירונג פֿון קעשינעוו. אַז אויב די רוסישע רעגירונג וויל נישט צו שטעלען דעם פֿערברעכער קיין יאַססי. זאָל מען חאָטש דעם פֿערברעכער אַרעסטירען ביז צו דעם טאָג פֿון משפּט, אדער ער זאָל פֿאַר זיך לעהנען קאָלסיע צעהן טויזענד רענדלעך, דאַן זאָל מען עם לאָזען פֿרײַ ביז צום משפּט, די רוסישע רעגירונג האָט נישט געקאָנט די פֿאָדערונג אָבזאָגען, און זי האָט צו געשיקט צו מענדילע=א' ער זאָל בעלעהנען די קאָלסיע, און אויב נישט מוז ער אַרעסטירט ווערען ביז צום טאָג פֿון משפּט. מענדילע=א' האָט די קאָלסיע בעלעהנט, און ער האָט דאָס אויך געפּועל'ט אַז דער משפּט זאָל זײַן אין דעם טאָג פֿון פּורים, און ביז צו דעם טאָג פֿון משפּט זאָל ער זײַן פֿרײַ.

פֿיער וואָכען פֿאַר פּורים איז צוגעשיקט געוואָרען פֿון קעשינעווער סאַנד דער בעשולדיגונגס=אַקט צו מענדילע=א'. ער זאָל וויסען געגוי אין וואָס די רומענישע רעגירונג בעשולדיגט עם. צו דעם אַקט צו איז באַלד אויך מיט בעקומען.

געקומען נאָך אַ פּאַפּיר, אַז ער ווערט אײַנגעלאַדען צום משפט אויף דעם בעשטימטען טאָג. דעסט גלײַכען איז צו געשיקט געוואָרען אַ פּאַפּיר קײן יאַסי, ווען דער משכּט ווערט זײַן, און אַז די רומעניעשע רעגירונג זאָל צו שטעלען צו דעם בעשטימטען טאָג אידר'ם אַ פּראָקוראָר מיט אידרע עדות. ווען די צײַט פון משפּט האָט אָנגערוקט, און עס איז שוין געווען נאָהנט צו פּורים, האָט מענדילע־א׳ געשיקט פּלײַטיג אַ מענש קײן שפּאָלי. ער זאָל דאָרט זײַן שוין איבער פּורים, און ער האָט עס מיט געגעבען אַ קוויטל מיט אַ שעהנעם פּדיון פאַר דעם צדיק, און אויסער דעם האָט ער עס מיט געגעבען אַ שעהנע מטבע צו צוטײַהלען מתנות לאביונים, דאָס אַלץ האָט מענדילע־א׳ געהײַסען געבען דעם שפּאָלער זיידען, ער זאָל עס צוטײַהלען אָרימע לײַט. דער שפּאָלער זיידע האָט געהאַט אַזאַ בעהאַלטענעם דרך. אַז ווען ער האָט געזאָלט פּועל זײַן אין הימעל עפּיס אַ גרויסע ישועה אויף דער וועלט, סײַ פאַר אַ יחיד, און סײַ פאַר אַ כּלל ישראל, האָט ער דאָס אָבגעאַרבײַט אין דעם טאָג פון פּורים. דאָס איז נאָר געווען בײַ אַזאַ עסק וואָס עס האָט זיך געווענדעט אין אַ ממשלה פון דער וועלט. ער האָט געפלעגט צו מאַכען פאַרשטעלטערס אויף פּורים. אַמאָהל איז עס אויסגעקומען צו מאַכען אַ פּורים־רב, אַמאָהל אַ פּורים־מלך, אַמאָהל אַ פּורים־גענעראַל, און אַמאָהל אַ פּורים־שופט, און די זאַך וואָס ער האָט געוואָלט אויספיהרען, האָט ער פאַרגילעגט פאַר די פאַרשטעלטערס מיט גאַנצע טענות, פּונקט גלײַך די זאַך וואָלט דאָ טאַקי פאַרגעקומען ווירקליך, און די פערשטעלטערס האָבען אויסגעוויזען מיט פערשידענע טעמים און קלוגע שפּיצלעך, אַז עס דאַרף זײַן אַזוי און אַזוי, אַלץ לויט ווי אַזוי זיי האָבען פערשטאַנען אַז דער שפּאָלער זיידע פערלאַנגט עס זאָל אַזוי זײַן. מען האָט געפלעגט זעהן שרעקליכע מופתים אין דעם היגזיכט, און גרויסע ישועות האָט געפלעגט דער שפּאָלער זיידע אויס צו אַרבײַטען פּורים דאָרך אַזעלכע פאַרשטעלטערס. עס האָט געפלעגט אַמאָהל זיך טרעפען אַז דער שפּאָלער זיידע זעלבסט איז אויך געווען איינער פון די פאַרשטעלטערס.

אויף דעם פּורים וואָס עס האָט נעדאַרפט פאָרקומען אין קעשינוב דאָס משפּט פון מענדילע־א׳. האָט דער שפּאָלער זיידע אויסגעקליבען פון זײַנע חסידים קלוגע מענשען, און האָט זיי געהײַסען זיך פאַרשטעלען אַזוי נאָהך, אַז עס זאָל קאָנען פאָרקומען בײַ עס אין שטוב דאָס גאַנצע משפּט פון מענדילע־א׳. דעם שטאָדטס רב האָט מען פאַרשטעלט פאַר אַ פּרעזעס. נאָך צוויי חסידים האָט מען פאַרשטעלט פאַר צוויי ריכטער, וועלכע מען האָט אַנגעדערנעזעצט אײַנעם בײַ די רעכטע האַנד פון פּרעזעס. און דעם צווייטען בײַ די לינקער האַנד. איין חסיד האָט מען אַבּיסעל אײַנגעריסט מיט כּאַרזעם דאָס פּנים, ער זאָל אויסזעהן ווי אַן אַרמיענער, און מען האָט עס פאַרשטעלט פאַר אַ פּראָקוראָר. דער שפּאָלער זיידע זעלבסט האָט זיך פאַרשטעלט פאַר אַ מליץ. דאָס שטרײַמעל האָט מען עם איבערגעצווינגען מיט אַ ווײַסע זײַדענע פערטשײַלע, און אויף די העגד האָט ער אָנגעטוהן רויטע הענטשקעלעך.

[די אַנדערע העלפט מעשה זעה אין צווייטע טייל]

נאָך צװײ חסידים האָבען זיך פאַרשטעלט, אײנער זאָל זײַן אױף דעם אָרט פֿון מענדעלי=א׳, און אײנער זאָל זײַן אױף דעם אָרט פֿון דעם מסור מענדילע=ב׳ נאָך צװײ חסידים האָבען זיך פֿאַרשטעלט זײ זאָלען זײַן אױף דעם אָרט פֿון מענדילע=א׳ם עדות, אַז זײ האָבען גיזעהן װי מען האָט דעם מסור אַרױסגעװאָרפען. דער משולח װאָס מענדילע=א׳ האָט אַהער געשיקט אױף פּורים, איז אױך אַרײַנגערופען געװאָרען אין דער שטוב אַרײַן. עס האָט מען פֿאַרשטעלט פֿאַר אַ שרײַבער. בסך הכל איז גיװען אין דער שטוב צעהן מענשען, װײַטער האָט מען קײנעם נישט אַרײַנגעלאָזט. אַז דער קאָמפּלעט איז שױן גיװען פֿערפֿילט, האָט אָנגעהױבען דאָס משפּט פֿאָרצוקומען פּונקט אַזױ װי אין סאָנד. דער פּרעזעס האָט פֿאָרגעלײענט דעם בעשולדיגונגס=אַקט, נאָכהער האָט דער שװאַרצער פּראָקוראָר געטענה׳ט פֿאַר דער רומעניעשער רעגירונג. אָבער עס איז אַלע מאָהל געװאָרען אַ גרױס גילעכטער פֿון דעם פּראָקוראָר, און אַלע האָבען פֿון עם ליצנות געמאַכט. דער מסור האָט זיך אױך אָבגעזאָגט דאָס זײַניגע. דערנאָך האָבען די צװײ עדות געזאָגט, אַז זײ װײסען אַז דער מסור האָט געפֿעלט אַלע מאָהל קומען באָרגען געלד פֿון דעם מענדילע א׳, װעלכער האָט עס נישט פֿאַרזאָגט, בעװײַל זײ זענען אין די יונגע יאָהרען געװען ליבליכע חברים, און האָט עס געגעבען אױף גמילת חסד אָהן שום פּראָצענט, נאָר דאָס לעצטע מאָהל האָט דער מסור װײַטער פֿערלאַנגט אַ גרױסע הלואה. איז שױן דער מענדילע=א׳ אַרױס פֿון געדולד און האָט צו עם געזאָגט. היתכן די האָסט נאָך מיר קײן אײן חוב נישט געצאָהלט, װי אַזױ קאָנסט דו שױן װײַטער פֿערלאַנגען אַזױ פֿיעל געלד. דאָרך דעם איז אַרױסגעקומען צװישען זײ אַ מחלוקת, האָבען מענדילע א׳ם משרתים געחאַפּט דעם מסור און האָבען עם אַרױסגעװאָרפען אַזױ װי אַ כלב האָט ער געשריגען אַז ער װעט שױן װיסען װי אַזױ זיך נוקם צו זײַן. דערנאָך האָט דער פּרעזעס געפֿרעגט דעם שפּאָלער זײדען אַלס מליץ. װאָס ער האָט עפּעס מלמד זכות צו זײַן אױף דעם בעשולדיגטען.

דאַן האָט דער שפּאָלער זײדע אָנגעהױבען מסדר צו זײַן פֿאַר די ריכטער זײַן מליצה, מיט זעהר אַ שעהנע און אַ קלוגע רעהדע. ער האָט זײ אױפגעקלערט אַז דאָס איז נאָר אַ פֿאַלשער בלבול װאָס דער מסור זעלבסט האָט אױסגעקלערט, כדי זיך נוקם צו זײַן אין דעם מענדילע=א׳, בעװײַל ער האָט עם שױן פֿאַרזאָגט פֿון געלד באָרגען, און האָט עם דערצו מכבד גיװען מיט אַװאָרף אַרױס. אױך האָט דער מליץ גינעבען צו פֿאַרשטעהן, אַז דאָס איז נאָר נישט קײן פֿעסטער גרונד צו גלױבען די גאַנצע מעשה פֿון דעם זעלנער אַז ער האָט דאָס קעסטילע רענדלעך געגנב׳ט און האָט עס בעהאַלט׳ען אין דער פּוסטקא. דאָס זענען מיר שױן גוט פּראַקטעקירט, אַז דאָס װאָס אַ מענש איז מודה דורך יסורים, איז אױף דעם גאָר נישט קײן פֿעסטע זאַך צו שטעלען, נעבער קאָן זײַן אַז דער זעלנער האָט נישט געקאָנט אױסהאַלטען די יסורים פֿון שמײַסען, האָט ער זיך מיישב געװען, אַז עס איז עם גלײַכער אײנמאָהל געהרג׳ט צו װערן, אײדער צו לײַדען אַזױ לאַנג אַזעלכע מערדערישע

שמערצען. נאָך אַ פּאַקט האָט דער מליץ אויפגעקלערט פאַר די ריכטער אַז דאָס איז אויך שווער צו גלייבן דעם מסור'ס רייד, אַז פּונקט ווען דער גנב האָט באַהאַלטן די גנבה, איז מענדעלע־א׳ דאַמאָלס געווען אין דער פּוסטקע אין מיטן די נאַכט. וואָרען דאָס איז באַוואוסט אַז אידען גלייבן אַז זיי געפינען זיך שדים און מזיקים, און אַז אַ טאַמע[ב]נסטען האַלטן זיי זיך אויף אין די פּוסטקעס און אויף אַלע אומרייניקע ערטער. נו ווי אַזוי קאָן דאָס דער גלייבער פאַרשטאַנד צו לאָזען אין קאָפּ אַרײַן, אַז דער מענדעלע־א׳, וועלכער לויט ווי מען זעהט איז ער אַ פשוטער פרומער איד, האָט געוואָלט אין מיטן די נאַכט אַרײַן געהן אין אַ פּוסטקע אַרײַן צוליעב קיין שום גרויסע זאַך נישט. אַלזאָ ווײַזט זיך אויס פאַר יעדען פאַרשטענדליכען מענש, אַז די גאַנצע מסירה איז נאָר אַ פאַלשער בלבול, וויבאַלד דער מסור האָט אויסגעטראַכט, כדי זיך נוקם צו זײַן אין דעם איד. בעווײַל ער האָט עם שוין מעהר נישט געוואָלט באַגנען קיין געלד, און האָט נאָך געלאָזט עם אַרויסוואַרפען אויך. האָט זיך אַלזאָ בײַ דעם מסור צופלאַקערט צווײַ פײַערען איינס פון קנאה, בעווײַל זיי זענען געווען אין די יונגע יאָהרען צוויי חברים אײַנע קינדער, און היינט וואַקסט דער מענדעלע־א׳ אַרויף, און דער מסור וואַקסט אַראָב, איז די קנאה אויף עם זעהר גרויס. אַצינד האָט זיך צו דעם פײַער צופלאַקערט דאָס צווייטע פײַער פון נקמה, איז גאָר קיין חידוש נישט וואָס דער מסור האָט אויסגעטראַכט אויף עם אַזאַ בלבול. בעווײַל די אידען זענען בטבע זעהר שטאָלציג, און אַז אַ איד פאַרלעהנט זיך אויף וועמען זיך נוקם צו זײַן אין עם, קאָן ער אָנשרייבען אַ זעלכע זאַכען וואָס קיינער איז נישט אין שטאַנד דאָס צו בעווײַזען, איך וועל אײַך, קלוגע ריכטער, דערצעהלען אַ מעשה, וועלכעס האָט נישט לאַנג פּאַסירט אין פּוילען, וועט איהר שוין פאַרשטעהן וואָס אַ איד קאָן טוהן צוליעב נקמה.

געוויס איז אײַך באַוואוסט די נאַטור פון די פּוילנישע שלאַכטעס, אַז ווען זיי האָבען זיך נאָר צוזאַמען אַמאָהל געפּרייט אויף אַ באַל, איז בײַ זיי דאָס גרעסטע פאַרגעניגען יעדען צו מאַכען אַ טעאַטער מיט גרויס געשפּאַט פון עפּיס אַ אידעל, וואָס זיי זענען נאָר געווען בכח צו הערשען איבער עם. און פיגל מאָהל פאַרלויפט זיך אויך אַז זיי פלעגען וועלכען איד אָנטוהן גרויסע שמערצען, און זיי האָבען געלאַכט און געהאַט גרויס פאַרגעניגען דערפון, פּונקט אַזוי ווי די קאַץ שפּילט זיך מיט דעם מײַזעל איידער זי דערווערגט עם. האָט זיך פאַרלאָפען אַזאַ מעשה. אַ פּוילישער שלעכטשיץ איז צוריק אַהיים געפאָהרען פון אַ גרויסען באַל, ווי ער איז געווען פאַרבעהטען צו אַן אַנדערען שלעכטשיץ, זײַנם אַ גוטער פרײַנד. ווי געוועהנליך האָבען זיי זיך גוט געווײַלט אויף דעם באַל. אַ אידעל פאַר אַ קרבן צו מאַכען פון עם אַ טעאַטער האָבען זיי געהאַט. קיין שאַטפאַנער ווײַן האָט אויך דאָרט נישט געפעהלט, אַזוי אַז דער שלעכטשיץ וואָס איז דאָ אַהיים געפאָהרען, איז נאָך געווען גאַנץ גוט בשמחה׳דיג פון דעם שאַטפאַנער. דער פּאַן האָט דערזעהן אויפ׳ן וועג, ווי אַ אידל פיהרט אַ קעלבעל אויף אַ שטריקעל. האָט דער פּאַן

געהײַסן

באהאלטען שטעלען זיך מיט די קארעטא. די צוטאכען פון דעם אידעל פעקעם א געשפאט. אז דאס אידעל מיט דעם קעלבעל זענען פערבי געגאנגען פאר זיין קארעטא. האט דער פאן צוגעריפען דעם איד און האט עם געפרעגט. ״וואס פיהרסט דו דא״? דאס אידעל האט זיך א בויג איין געטוהן און צוויינענדיג געזאגט: ״יאשניע וויעלמאזני פאניע! אט פיהר איך אהיים פון יעריד א קעלבעל צום שחט׳ן, אפשר וועל איך פערדינען עטליכע גילדען אויף שבת״. דער פאן האט אנגעהויבען צו שרייען אויף דעם אידעל. ״אבא טא טשעליע! ארימש טא פיעס״! דאס איז טייטש, איז דען דאס א קאלב! דאס איז דאך גאהר א הונד״! דאס אידעל גיט זיך ווייטער א בויג איין און צוויינען פאר דעם פאן, און חאפט אראב זיין היטעל פון קאפ, און הויבט זיך אהן צו פארענטפערען. ״זייט מיר מוחל. יאשניע וויעלמאזני פאניע! איך בעהט זעהר איבער דעם יאשניע וויעלמאזני פאניע! אבא טא פיעס! ארימש טא טשעליע״! דאס איז טייטש. איז דען דאס א הונד! דאס איז דאך א קאלב! דער פאן הויבט אהן צו קריטצען מיט די ציין, און שרייט נאך העכער מיט געבייזער אויף דעם אידעל. די פערפלוכטער זשידעק! די פארשיווי זשידעק! וואס פאר א העזה האסט דו צוטאכען מיך פאר א ליגנער! מיט דעם פאן איז געפאהרען א לאקיי ״יאנטעק״ און א פערד-שמייסער ״וואלעק״. דער פאן האט באלד א געשריי געטוהן - ״וואלעק! יאנטעק! וואליי דא ראבאטי״! אראב! און געמט איך צו דער ארבייט! די לייט וואס זענען שוין געוועזען גילערענט דערצו, און האבען באלד פערשטאנען וואס דער פאן זייערער מיינט. זיי האבען זיך ארויפגעווארפען אויף דעם אידעל ווי די וועלף אויף א שעפסעל, האבען עם אויסגעצויגען אויף דער ערד, און דער פאן זעלבסט איז אויך אראב און האט קאמאנדיוועט. ״וואלעק נא קארג, יאנטעק נא נאגאח״. איינער זאל זיך ארויפזעצען אויף דעם אידעלס קארג, דער צווייטער אויף די פיס און דער פאן האט ארויסגענומען פון די שטיוועל א ראפניק און האט אנגעהויבען אין דעם אידעל אריינצושניידען, אזוי ווי אין א קרויט, און ביי יעדען שמיץ האט דער פאן א געשריי געטוהן. ״אבא טא טשעליע! ארימש טא פיעס״! און דאס אידעל ווייטער האט מיט א פערשטיקטע שטימע צוריק געשריגען ״אבא טא פיעס! ארימש טא טשעליע״! דער פאן האט אזוי לאנג געשניטען. ביז דאס אידעל איז געווארען גוט בעגאסען מיט בלוט, און האט שוין גישט געהאט קיין כח צוריק צו ענטפערען קיין ווארט דעם פאן. דערנאהך האבען זיי אבגעצויגען פון דעם איד די קאפאטא, און האבען זי אנגעטוהן אויף דעם קאלב. די צוויי ארבעל האבען זיי אנגעטוהן אויף די פעדערשטע צוויי פיסלעך פון קאלב, און אויפ׳ן ריקען פון קאלב האבען זיי די קאפאטא פארקנעפעלט. די צוויי לאנגע פאות פון דעם איד האבען זיי אבגעשניטען. דעסט גלייכען די פיער ציצית וואס האבען ביי דעם איד נאכגעהאנגען, האבען זיי אויך אבגעשניטען, און זיי האבען די צוויי פאות צוגעבינדען צו די צוויי אויערען פון קאלב מיט די פערעם פון די ציצית.

דאס

דאָס היטעל פֿון דעם איד האָבען זיי אויך אָנגעטוהן אויף דעם קאָפּ פֿון קאַלב, און האָבען עס פֿערבינדען מיט דירעשט פֿערעס פֿון די ציצית, ס׳זאָל זיך נוט האַלטען אויפ׳ן קאָפּ. נאָהך דעם האָט דער פּאַן נעזאָגט צו זיינע צוויי חברה־לייט, אַז דאָס קאַלב זאָל הייסען „מאָשקאַ“. און מען זאָל דעם מאָשקאַ אהיים נעמען. יאַנטעק און וואַלעק האָבען דאָס קאַלב אַריינגעשטעלט אין די קאַרעטאָ. און זיי האָבען זיך אַלע אויפגעזעצט און זענען אַוועק געפאָהרען זעהר פריילינ. און דאָס צובלוטיגע אידעל איז זיך אַזוי געבליבען ליגען אויף דער ערד, וועלכער האָט נישט געהאַט קיין כח אַפילו אויפצוזעצען זיך. אַז דער פּאַן האָט אַהיים געבראַכט די מציאה איז געוואָרען אין גאַנצען הויף אַ שמחה. און אויף דער צווייטע וואָך האָט וויטער דער פּאַן געדאַרפט מאַכען אַ באַל, האָט ער אויף דעם באַל געמאַכט אַ טעאַטער פֿון דעם קאַלב־מאָשקאַ. אַלע געסט האָבען געפּאַטשט בראַוואָ פֿאַר שמחה. און יעדער האָט געמיזט זאָגען אַן אַנדער ליצנות איבער דעם קאַלב־מאָשקאַ, וועלכעס די מיינונג זייערע איז געווען אָב צו שפּאָטען פֿון גאַנצען פֿאָלק אידען.

דאָס געשמיסענע אידל האָט דעם פּאַן גאַנץ גוט געקאָנט, אָבער דער פּאַן האָט דאָס אידעל נישט געקאָנט. דער איד איז אַזוי געלעגען אין ביטערע שמערצען עטליכע שעה אויפ׳ן וועג, ביז עס זענען אַדאָרך געפאָהרען דאָרט פיהרען מיט מענשען, האָבען זיי זיך דערבאַרעמט איבער דעם איד, האָבען עם אויפגעלעגט אויף אַ פיהר און זענען מיט עם געפאָהרען אין זיין שטעדטעל אַריין. דאָרט האָט מען דעם איד אַריינגעטראָגען אין זיין וואָהנונג מען האָט עם אָבגעוואַשען און פערבאַנדעזירט. זיין ווייב און קינדער האָבען זעהר שטאַרק געוויינט אויף עם קוקענדיג. ער האָט אָבער קיין כח נישט געהאַט אַפילו צו זאָגען זיי וואָס מיט עם איז עפּעס געשעהן. דער קראַנקער איד איז אַזוי אָבגעלעגען אַ גאַנצען חודש אין בעט. אויף דעם צווייטען חודש האָט ער שוין אָנגעהויבען קוים אַרום צו קריכען, און עס האָט אַזוי געדויערט גאַנצע צוויי הדשים ביז דער איד איז פעלליג געזונד געוואָרען. דער איד האָט פערמאָגט צוויי זיהן און צוויי איידעמעס יונגעלייט. וועלכע זענען נישט געווען קיין נאַראָנעס און נישט קיין בטלנים, דערצו זענען זיי געווען שטאַרקע יונגעלייט. עס האָט אין זיי געברענט אַ פייער פֿון נקמה ווען זיי האָבען זיך דערוויסט וואָס מיט זייער פֿאָטער איז פֿאָרגעקומען. און זיי האָבען די גאַנצע צייט נאָר גיקלערט פּלענער, ווי אַזוי זיי זאָלען זיך אין דעם שלאַכטשיץ נוקם זיין.

דאָס איז געווען די ערשטע נקמה

איין יונגער מאַן פֿון דעם געשמיסענעם אידם זוהן, האָט זיך אָנגעהויבען צוזרעהן ביי דעם שלאַכטשיץ, אויסגעבענדיג זיך אַלס מעקלער פֿון וואַלד פערקויפען. דער שלאַכטשיץ האָט געהאַט אַגרויסען וואַלד, פֿון וועלכען ער

האָט

האָט אַרויספּערקויפט אַלע יאָהר הונדערט גרויסע און גראָבע בוימער, וועלכע
דופען זיך בווילצעס. האָט דער מעקלער פאָרגעשטעלט דעם שלאַכטשיץ אַז
ער האָט אַ גוטען סוחר אויף די בוימער. דער שלאַכטשיץ האָט אויסגעשטעלט
אַ טאָג, ווען דער מעקלער זאָל קומען צופאָהרען מיט דעם סוחר. דער שטייגער
פון דעם גישעפט מאַכען איז אזוי, אַז מען ווערט פאַרטיג מיט'ן פּרייז, פאָהרט
מען צום דער שלאַכטשיץ מיט דעם סוחר מיט'ן מעקלער אין וואַלד אַריין, צום
אויסקלייבען און בעצייכענען, וועלכע הונדערט בוימער זענען פערקויפט
געוואָרען צום אויסהאַקען. און ווי געוועהנליך קאָן מען נישט מיט די קארעטא
אַריין פאָהרען אין וואַלד אַריין, נאָר די קארעטא בלייבט שטעהן פאַר'ן וואַלד
און די מענטשען נעהן אַריין מיט אין וואַלד, און מען בעצייכענט די בוימער
דאָס איז אַן אַרבייט אויף עטליכע שעה. דער געשמיסענער איד האָט זיך
פאַרשטעלט פאַר אַ וואַלד סוחר. ער האָט זיך געמאַכט אַ גראָבען בויך און
האָט זיך אָנגעטוהן שעהנע מלבושים מיט אַ קאַפּעלוש אויפ'ן קאָפּ. בקיצור
עס איז עס נאָר נישט געווען צו דערקענען. דער מעקלער מיט דעם סוחר
דאָס הייסט דער פּאָטער מיט דעם זוהן זענען געקומען צום שלאַכטשיץ. מיט'ן
פּרייז זענען זיי געווען באַלד פערטיג געוואָרען, דער שלאַכטשיץ האָט אויפגענו־
מען אויף זיין קארעטע ביידע, סוחר מיט'ן מעקלער, און זענען געפאָהרן אין
וואַלד אַריין בעצייכענען די בוימער. ווען זיי זענען שוין געווען טיעף אין וואַלד
האָט זיך דער פּאָטער מיט דעם זוהן פּלוצלונג אַרויפגעוואָרפען אויף דעם
שלאַכטשיץ, אַזוי אַז ער האָט נישט אומפּייעט קיין געשריי צו טוהן. זיי האָבען
עס באַלד דעם קאָפּ מיט'ן מויל גוט פערבינדען, נאָכהער האָבען זיי עס צוגעבינדען
שטעהנדיגערהייט צו אַ בוים, די אויבער מלבושים האָבען זיי פון עס אַראָבגענו־
מען, און דער סוחר האָט אַרויסגעצויגען אַ גאַנץ גוטען ראַפּניק פון דעם
שטיוועל, און האָט אָנגעהויבען אַריינצושניידען אין דעם שלאַכטשיץ גאַנץ
פעסט, אזוי שטייגער ווי דער שלאַכטשיץ האָט עס געשניטען. דער חילוק איז נאָר
געווען אַז דער שלאַכטשיץ האָט דאַמאָלס געשריגען ביי דעם שלאָגען. אַבאָ
מאָ טשעליע! אַדיטש טאָ פּיעס״! און דער איד האָט אַצינד געשריגען ביים
שלאָגען. „יאַשניע ווועלמאָזני פּאַניע! אַבאָ טאָ פּיעס! אַריטש טאָ טשעליע״!
דער איד האָט געשניטען אַזוי לאַנג ביז דאָס בלוט האָט שוין גוט גערינען
פון דעם שלאַכטשיץ. נאָהך דעם האָבען זיי ביידע, דער סוחר מיט דעם
מעקלער געמאַכט פלטה, און זענען אַרויס פון וואַלד דאָרך אַ גאַנדערע זייט
ווי זיי זענען אַרויסגעקומען אויף אַ וועג און זענען זיך אַהיים געפאָהרען!

דער פערד־שמייסער, וועלכער איז געשטאַנען פאַר'ן וואַלד מיט די
קארעטא. האָט זיך דערוויל אַביסעל נילעגט שלאָפען געבען די קארעטא
אונטער'ן שאָטען פון די בוימער, און איז אַזוי גאַנץ גוט געשלאָפען ביז פאַרנאַכט
אַז ער איז אויפגעקומען און האָט גיזעהן אַז עס איז שוין אַזוי שפּעט, האָט ער
זיך שטאַרק פערוואונדערט וואָס דער פּאַן איז נאָך נישט דאָ צוריק. ער האָט
אָבער נישט געוואַגט וואָס צו טוהן, זאָל ער אַריינלויפען טיעף אין וואַלד אַריין
זוכען דעם פּאַן, האָט ער ווייטער מורא געהאַט מען זאָל דאָ נישט דערווייל

צו גנב׳ענען די פֿערד. ער איז אַרײַנגעגאַנגען אַביסעל אין וואַלד אַרײַן נישט ווײַט, און האָט אָנגעהויבען צו שרײַען און צו רופֿען. אָבער אויסער זײַן אײגענעם ווידער־קול האָט ער גאָר נישט געהערט. דער שמײַסער האָט פֿערשטאַנען אַז דאָס איז עפּעס נישט קײן פּשוט׳ע זאַך, איז ער באַלד אַהײם געפֿאָהרען אין הויף אַרײַן און האָט די זאַך בעשאָלדען. אין הויף איז געוואָרען אַ גרויסער רעש, עס האָבען זיך באַלד געלאָזט אין וואַלד אַרײַן עטליכע רײַטער מיט געווער אָבזוכען זײַער פֿאַן. זײַ האָבען לאַנג געזוכט ביז זײַ האָבען דערהערט עפּעס אַ קול פֿון קרעכטצען, אַזוי נאָך האָבען זײַ געפֿונען זײַער פֿאַן אין אַ פֿינצטערע לאַגע, אַז ער האָט שוין קוים געזיפֿיעט. זײַ האָבען עס אויפֿגעבינדען. אָבער ער האָט נישט געהאַט קײן כּח צו גײען אויף די פֿיס, האָבען זײַ עס אַרויפֿגעלעגט אויף אַ פֿערד און זענען מיט עס אַהײם געריטען, מען האָט עס אָנגעהויבען צו ראַטעווען אָבער דאָך איז ער נישט אינשטאַנד געוועזען צו דערצעהלען וואָס דאָ איז געשעהן. הערשט דעם צווײטען טאָג האָט ער שוין קוים געקאָנט דערצעהלען וואָס מיט עס האָט זיך פּאַסירט, און האָט פֿערשטאַנען נאָך גיט אַז דאָס האָט עס אָבגעטוהן דער פֿערפֿליכטער זשידעק, דער פֿאַרשיווי זשידעק אָבער וואָס האָט ער געקאָנט טוהן. ער האָט קײן עצה נישט געהאַט, האָט ער פֿערשטאַנען אַז דער קלאַפּ איז פֿערפֿאַלען, און האָט געטױזט שווײַגען. עס פֿערשטעהט זיך, אַז כּדי צו הײלען זיך, האָט דער שלאַכטשיץ געמוזט שיקען אַלע מאָהל נאָך אַ דאָקטאָר. אָבער נישט אַזוי גיך איז ער געצליך געהײלט געוואָרען.

די צווײטע נקמה

עס זענען פֿערבײַ געלאָפֿען עטליכע חדשים און דער שלאַכטשיץ האָט שוין אָנגעהויבען אַביסעל צו בעקומען זײַנע קרעפֿטען, און האָט שוין אָנגעהויבען אַרום צוקריכען אין דרויסען, און אַזוי אַלע מאָהל מעהר און מעהר איז דער שלאַכטשיץ געזונדער געוואָרען אַז ער האָט שוין געקאָנט אַרום געהן ווי אַלע מענשען, אָבעראײַנגאַנצען געזונד ווערען האָט ער נאָך גיט געקאָנט, בעווײַל פֿון גרויס קרענקונג און כאָזט, וואָס ער האָט אַרום געטראָגען אין הערץ אויף דעם איד, איז ער קראַנק געוואָרען אויף די נערווען. און האָט נישט געקאָנט רוהען און נישט שלאָפֿען. ער איז נאָר אַרומגעלאָפֿען הין און צוריק, און האָט געשעפּטשעט מיט׳ן מויל שטילערהײַט די ווערטער. „אָ וואַ! אָ וואַ! אַזײַ פֿערפֿלוכטער זשידעק! אַזײַ פֿאַרשיווע זשידעק! זאָל מיר קאָנען אַזוינס אָבטוהן”! אָבער דאָס אידעל האָט אויך נישט גערוהט איבער די גאַנצע צײַט. און איז אויך אַזוי אַרום געלאָפֿען הין און צוריק און האָט מיט׳ן מויל שטילער הײַט געשעפּטשעט. „אָ וואַ! אָ וואַ! דער יאַשני וויעלמאָזני פֿאַן מײנט אַז ער איז שוין מײַנע פּטור! יאָ טאַק! איך האָב עס שוין צוריק געשלאָגען, אָבער פֿאַר דעם קאַלב וואָס ער האָט בײַ מיר צו געגזל׳ט, האָב איך דאָך זיך מיט עם נאָך גאָר נישט אבגירעכינט

אָבגערעכענט. איך האָב דאָך בעצאָהלט דערפאַר מזומן געלד, נו זאָל דער גרויסער פּאַן טיר נישט בעצאָהלען כפל כפלים, ווי פיל דאָס קאַלב האָט מיך געקאָסט"? דער זיידע האָט בסוד געשיקט אַלע מאָהל געוואָר ווערען וואָס מען הערט ביי דעם שלאַכטשיץ. און אַז ער איז געוואָר געוואָרען, אַז דער שלאַכטשיץ איז שוין צו זיך געקומען מיט'ן כח, האָט שוין דער זיידע אויסגעאַרבייט אַ נייעם פּלאַן פון אַ נקמה. אַזוי ווי דער זיידע האָט געהאַט איין איידעם אַ פעלדשער האָבען זיי זיך אָנגעגרייט אַלע דאָקטאָרסקע זאַכען וואָס מען ברויך אויס צו פיהרען דעם פּלאַן. דער זיידע האָט זיך דאָס ווייסע בערדעל אָנגעפאַרבט אויף שוואַרץ, און דורך אַפּאַריק האָט ער אויך זיך געמאַכט אַלענגערע און אַ ברייטערע באָרד, מיט געקרייזעלטע לאַנגע שוואַרצע לאָקען אויפ'ן קאָפּ אַרום און אַרום. בקיצור דער זיידע האָט אויסגעזעהן טאַקי ווי אַ רעכטער פּראָפעסער. דעם איידעם האָט ער איינגעריכטעט ער זאָל אויס זעהן ווי אַ גוישער פעלדשער זיי האָבען זיך געדינגען אַ קאַרעטא מיט טייערע פערד. איין זוהן האָט ער אָנגעטוהן מלבושים פון אַ רייכען גרויסאַרטיגען פערד=שמייסער. זיי אַלע דריי זענען געפאָהרען אין דעם דאָרף אַריין פון דעם געשמויסיגעם שלאַכטשיץ, און זענען פערפאָהרען פאַר די קרעטשמע פאַשען די פערד. דאָרט האָבען זיי זיך אָנגענומען אַ בעזונדער שטיבעל אַלץ גרויסאַרטיג. דער בעזיטצער פון דער קרעטשמא איז געווען אַ גוי. ער האָט זיך באַלד געפרעגט. ווער דער רייכער גאַסט איז. האָבען זיי עם געזאָגט אַז דאָס איז דער גרויסער פּראָפעסאָר פון ווינא, וועלכער איז אַהער גערופען געוואָרען צו אַ רייכען פּריץ, וואָס וואָהנט אין דעם געגענד צוליעב אַ שווער שלאַפקייט. וויל זיך דער פּראָפעסער דאָ אַ צוויי שעה אָפּרוהען אַביסעל. דער קרעטשמער האָט ליב געהאַט זיין פּריץ. און איז באַלד געלאָפען אין הויף אַריין געבען אַ ידיעה אַז דאָ פאָהרט אַדורך אַזאַ גרויסער פּראָפעסער, כדי מען זאָל עם פאַר בעהטיגען צום פּריץ. מען האָט טאַקי באַלד געשיקט דעם לאָקיי נאָך דעם פּראָפעסער, אָבער מען האָט עם נאָר נישט אַריינגעלאָזט. נאָר דער פעלדשער איז אַריינגעגאַנגען דאָס בעמעלדען, און האָט אַרויסגעבראַכט אַ תשובה, אַז דער פּראָפעסער האָט קיין כח נישט און עס גליסט עם נישט דאָ אָב צו שטייגען אויף אַ וויזיטאַ. דער לאָקיי איז געלאָפען זאָגען דעם ביטערען ענטפער, איז באַלד געקומען די פּריציטע זעלבסט מיט נאָך הויף=מענשען, און זי האָט געוויינט פאַר דעם פּראָפעסער ער זאָל רחמנות בעקומען, און פאָהרען אויף אַ וויזיטאַ אין הויף אַריין צו איהר מאַן. האָט דער פּראָפעסער געזאָגט, אַז מען וועט עם אַנידער לעהגען פופציג רובל וועט ער מאַכען די וויזיטאַ. זיין פערלאַנג איז באַלד ערפילט געוואָרען. מען האָט געשפּאַנט די פערד און זיי זענען אַריין געפאָהרען אין הויף אַריין.

דער פּראָפעסער מיט דעם פעלדשער זענען אַריינגעגאַנגען צום קראַנקען שלאַכטשיץ. זיי האָבען מיט זיך באַלד מיטגענומען דאָס קעסטעלע מיט די דאָקטאָרסקע כלים. דער פּראָפעסער האָט בעטראַכט און בעטאַפּט דעם קראַנקען פון אַלע זייטען. דעם דפק אויך גוט בעטראַכט, טאַקי ווי אַ גרויסער

פראָפעסער. נאָכדעם האָט ער געזאָגט צו די פּריציטע, אַז זי מעג זיך בערוהיגען, ער ווייסט שוין ניט די קראַנקהייט. און ער וועט נישט אַוועק פאָהרען ביז דער פּרינץ וועט גוט שלאָפען. נאָר אַזוי ווי ער דאַרף קודם כל צו שטעלען דעם פּרינץ בּיינקעס און אויס צו שמירען דאָס גאַנצע לייב וועט דער פּרינץ מוזען ליגען נאַקעט בערך אַ שעה, אַלזאָ בעדט ער אַז אַלע זאָלען פון דער שטוב אַרויסגעהן נאָר ער מיט'ן פעלדשער זאָלען בלייבען. ער האָט געהייסען מען זאָל אַ ריינגעבען וואַרעם וואַסער, און האָט די טיהר אָב געשלאָסען. נאָכדעם האָט ער אַרויסגענומען פון קעסטעלע אַ פלעשילע מעדיצין, אין וועלכען עס איז געווען אַריינגעמישט שלאָף-געטראַנק, און האָט איינגעגעבען דעם קראַנקען עטליכע לעפעל, ביז דער קראַנקער איז גאַנץ אַנטשלאָפען געוואָרען, אַזוי אַז מען האָט שוין געקאָנט פון עם שטיקער שניידען און ער זאָל זיך נישט ריהרען. זיי האָבען זיך באַלד גענומען צו דער אַרבייט, קודם האָבען זיי מיט געהאַט אַ שוואַרצע פאַרב זעהר אַ שטאַרקע, מיט וועלכע זיי האָבען אָנגעשריבען בּיי דעם קראַנקען אויפ'ן בלויסען לייב פון פאָרענט אויף דער ברוסט די ווערטער. „יאַשניע וויעלמאָזני פּאַניע! אַבאָ טאָ פּיעס? אדיטש טאָ טשעליע”! נאָכדעם האָבען זיי עס אָנגעשטעלט אויף די פּלייצעס פיל און פיל מיט בּיינקעס, ווי פיעל עס האָט נאָר געקאָנט אַרויף. זיי האָבען דעם קראַנקען צו גידעקט אַזוי, אַז מען זאָל נאָר נישט אָנזעהן אַז ער האָט נאָך אויף זיך בּיינקעס. עס האָט זיך אויסגעוויזען, אַז דער קראַנקער שלאָפט גאַנץ האַסטיג, און זיי זענען זיך נאָהר פאַמעלעך און שטילער הייט אַרויסגעגאַנגען אין דער פאָרער שטוב, און האָבען געוויזען די פּריציטע ווי שעהן דער פּרינץ שלאָפט שוין. דער פּראָפעסער האָט אָנגעזאָגט אַז מען זאָל די טיר פאַמעלעך און שטיל פערמאַכען, און קיינער זאָל זיך נישט דערוואַגען אַריין צו געהן, כדי מען זאָל דעם קראַנקען נישט איבער-וועקען. בּיי דעם האָט דער פּראָפעסער גיגעבען די פּריציטע אַ פלעשילע, און האָט געזאָגט אַז פון דעם זאָל מען מאָרגען דעם קראַנקען איינגעבען אַ לעפעל אַלע שעה. און ער האָט מבטיח געווען, אַז דער קראַנקער וועט שוין זיין געזונד. פאַר דעם פלעשעלע האָט זיך דער פּראָפעסער געהייסען בעצאָהלען דריי רובל. דעם פעלדשער פאַר זיין טרחא אויך דריי רובל. מען האָט זיי אָרענטליך בעפרידענט, און זיי זענען באַלד אַוועקגעפאָהרען ווען עס איז שוין געווען גוט פינצטער. זיי האָבען געמאַכט פלטה מיט זייער קאַרעטע גאָהר אויף אַנאַנדערען וועג, בעוויל זיי האָבען מורא געהאַט מען זאָל זיי נישט באַלד נאָכיאָגען. און זיי זענען זיך גאַנץ רוהיג אַהיים געפאָהרען.

גאַנץ פריה אַזוי ווי עס האָט נאָר אָנגעהויבען עפּעס ליכטיג צו ווערען, האָט שוין דער פּרינץ אָנגעהויבען צו שפירען אַלע מאָהל מעהר און מעהר עפּעס אַ גרויסע וועהטאָג אויף די פּלייצעס פון די בּיינקעס, וואָס זיי זענען אַזוי לאַנג געשטאַנען. זיי האָבען אָנגעצוינען פיעל בלוט, וועלכעס איז געוואָרען פערגליווערט. און דאָס פּלייש איז אינוועניג פערשוואָלען געוואָרען. דער קראַנקער איז אויסער דעם געווען נאָך אַביסעל צומישט פון דעם שלאַנג-

געטראַנק

געטראַנק, און האָט נאָר נישט גידענקט וואָס מיט עם האָט זיך געטוהן. האָט ער גלאַט אָנגעהויבען צו שרײַען און צו מריטשען. און האָט אויך אָנגעהויבען ברעכען. עס איז באַלד געוואָרען אַ גרויסער לאַרעם אין גאַנצען הויף. אַלע האָבען זיך אויפגעכאַפּט אין מיטען דער נאַכט און זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען. אָבער ווי ערשטווינט זענען זײַ געוואָרען. אַז זײַ האָבען גיזעהן ווי די פּליצעס זענען פול מיט ביינקים. זײַ האָבען געפרובט די ביינקעס אראָב צו רײַסען. אָבער עס איז אוממעגליך געווען. בקיצור זײַ האָבען געמיזט מיט אַ צווענגעל צו ברעכען אויפ'ן לײַב די ביינקעס און אַ־אָבנעמען זײַ שטיקלעכווײַז. זײַ האָבען נישט אַזוי גערן פערשטאַנען וואָס דאָ איז עפּעס גישעהן. אָבער אַז זײַ האָבען דערזעהן פאַרענט דעם שוואַרצען אויפשריפט אויפ'ן לײַב, דאַן האָבען זײַ שוין פערשטאַנען אַז דאָ איז נישט גיווען קיין פּראָפּעסער, נאָר געווים דער פער־פלוכטער זשידעק, דער פאַרשיווע זשידעק פון קאַלב. זײַ האָבען אָבער צו דעם קיין שום עצה נישט געהאַט און האָבען געמוזט שווײַגען. דער שלאַכטשיץ איז קראַנק געוואָרען אויסגעזײַען. פיעל דאָקטוירים זענען צו עם געפאָהרען און עס האָט געדויערט נאָהנט פון אַ האַלב יאָהר, ביז דער שלאַכטשיץ האָט שוין געקאָנט גוט אַרום גיהן.

די דריטע נקמה

אַזוי ווי דער געשמיסענער איד איז געוואָהר געוואָרען, אַז דער פּאַן ווערט שוין צוריק געזונד, האָט און עם ווידער אָנגעהויבען צו ברענען דאָס פייער פון נקמה. ער האָט אַזוי געזאָגט. „יאָ אמת טאַקי וועגען דעם שלאָגען האָב איך זיך שוין אין עם גוקם גיווען. פאַר דעם קאַלב האָט ער מיר אויך שוין גאַנץ גוט בעצאָהלט. אָבער ווי זענען מײַנע לאַנגע געקרויזעלטע פּאה'לעך, מײַנע ציצית, מײַן קאַפּאָטא און מײַן היטעל? ווי קאָן איך דאָס עם פערשווײַגען!" דער איד האָט צוזאַמען געריפען זײַנע צוויי זיהן מיט בײַדע אײַדעמעס און האָט זײַ פאָרגעלעגט מען זאָל ווײַטער אויסטראַכטען אַ פּלאַן חאָטש נאָך איינמאָהל זיך נוקם צו זײַן אין דעם פּאַן. אָבער זײַנע קינדער האָבען נישט געוואָלט שוין מיט האַלטען מיט עם. דאַן האָט זיך דער אַלטער אויף זײַ אָנגעבייזערט און האָט געזאָגט. „וואָס מײַנט איר, טרוסעס! אַז אָהן אײַך וועל איך מיר נישט קאָנען קיין עצה געבען? דאָ וועט איר זעהן אַז איך איינער אַליין וועל ביך נאָך בעסער מיט דעם פּאַן אָברעכענען".

דער איד האָט זיך אָנגעגרייט בסוד אַביסעל אַלטע צוריסענע גוישע מלבושים, אַזוי ווי די אַלטע גוישע בעטלערס געהן געקליידערט. די באָרד האָט ער צורעכט געמאַכט מיט אַביסעל גראָהע קאָלטענעס. דעסט גלײַכען אויפ'ן קאָפּ האָט ער אָנגעטוהן אַזוי מאָדנע פּאַריק. פון אַלטע גראָהע לאַנגע קאָלטענעוואַטע האָאָר. אויך האָט ער זיך אָנגעגרייט צוויי קוילעס מיט אַ טאָרבע מיט אַלטע שטיקלעך ברויט. אויסער דעם אַלעם האָט ער זיך געשאַפּט אַ

פאפיר

פאַפּיר מיט אַ חתימה פון אַ גרויסען מאַן, וועלכער בעהט פאַר דעם לאָמען קאַליקע אַז יעדער זאָל זיך איבער עם דערבאַרימען. דאָס אַלעס האָט ער מיט זיך גענומען און איז אַוועק געפאָהרען ביינאַכט אין דעם דאָרף אַריין פון דעם פאַן=שמײַס׳. איידער עס איז גוט טאָג געוואָרען האָט זיך דער איד אויסגעטערן דאָרף דאָס אַלץ אָנגעטוהן. איין פוס האָט ער זיך פערבאַנדעזשירט מיט אַלטע שמאַטעס אזוי נאָך, אַז ער איז געוואָרען אַהינטער געבויגען און קערצער, אַז ער האָט גאָר געקאָנט ניין אויף איין פוס מיט דער הילף פון די צוויי קילעס. בקיצור ער האָט אויסגעזעהן פונקט ווי די אַלטע גוישע בעטלערס. און אַזוי נאָהך איז ער אַריינגעקומען אין דאָרף אַריין. און האָט אָנגעהויבען צו געהן אין די הייזער ביי די פויערען. ער האָט זיך ביי די פויערען אויסגעפרעגט שטילערהייט בסוד, צו דאָרף נישט עפּעס עמיצער פון זיי צו באהעלפען זיך מיט כישוף, אָדער עפּעס קראַנקהייטען צו פאַרשפּרעכען. און האָט זיך אויס גינגעבען פאַר אַ כישוף=מאַכער. אַמטײַנסטענס האָט ער זיך אויסגעפרעגט צו די פערד שפּרינגען נישט ביינאַכט, דאָרך דעם וואָס אַ טײַוועל רײַט אַרום אויף זיי אַ גאַנצע נאַכט, און אין דער פריה נישט זיך דער שווייס פון דעם פערד פאַר מיהדעקייט. ער האָט געזאָגט אַז דאָס פערטרייבט ער באַלד. מיט אַזעלכע שאלות האָט ער זיך אַזוי אַרומגעשלעפּט עטליכע טעג איבערן דאָרף צווישען די פויערען. בקיצור עס איז אַרוים אַ שם אויפ׳ן גאַנצען דאָרף, אַז דער לאָמער בעטלער איז אַ גרויסער מכשף, און מען האָט שוין אָנגעהויבען צו דערצעהלען פון עם אותות ומופתים. קיין געלד האָט ער ביי קיינעם נישט געוואָלט נעמען, מען זאָל נישט איבערקלערען אַז ער איז אַ אויסגנײַרער. זיין געטעבין איז גאָר געווען אַ שטיק ברויט מיט קעהז, אַ הערענג, אַ טעפּעל מילך. און אַזוי נאָהך האָט זיך דער בעטלער אַלע מאָהל מעהר צוגעריקט נעהנטער צום הויף פון דעם דאָרף, ביז ער איז אַריינגעקומען אין די הײַזלעך נעבען הויף ווי די הויפעשע קנעכט וואָהנען. ער האָט ביי די קנעכט אויך אַזוי גיבעטעלט, און האָט זיך אויסגעפרעגט צו די הויפעשע פערד רוהן ביינאַכט. אַזוי נאָך איז ער אַריינגעגאַנגען אין לאַנגע שמיעסען מיט די קנעכט, ביז זיי האָבען עם דערצעהלט, וואָס זייער פריץ האָט שוין צוויי מאָהל אַזוי געליטען פון אַ פאַרשיווע זשידעק, וואָס מען ווייסט גאָר נישט ווי ער געפינט זיך. דאַן האָט זיך דער בעטלער שטאַרק צולאַכט און האָט אָנגעהויבען צו שרייען. „וואָס טהוט זיך עפּעס אויף דער וועלט! אַז פון אַ פּאַרשיווע זשידעק, אַ פאַרשיווע זשידעק זאָל אַזוי לײַדען אַזאַ עהרליכער פריץ! אָט ניין! דאָס קאָן איך נישט צו לאָזען. זאָגט׳ץ דעם פריץ ער זאָל זיך זעהן מיט מיר, און איך וועל מיך שוין מיט דעם זשידעק אָבּרעכענען, אַז ער זועט שוין וויסען מיט וועמען ער האָט אָנגעהויבען״. די קנעכט האָבען דיזע ווערטער איבערגעגעבען זייער פריץ, און דער פריץ האָט זיי געזאָגט, זיי זאָלען דעם לאָהמען בעטלער אַריינפיהרען אין הויף אַריין.

אַז דער בעטלער איז געקומען אין הויף אַריין, האָט מען עם אַריינגערופען

נעהײסען

צום פּריץ; האָט ער געזאָגט אַז ער קאָן גלײך אויף אײן בײנעלע אויך נישט אַרויף גײן, נאָר מען מוז עס טראָגען, אַלזאָ האָט ער פערלאַנגט דער פּריץ זאָל צו עם אַרויסקומען, און ער האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף דער ערד. ער האָט געזאָגט אַז ער איז אַזאַ קאַלעקאַ, אַז ער קאָן נישט, נאָר געהן אויף די קניעס, אָדער זיצען אויף דער ערד. דער פּריץ האָט עס געפרעגט צו ער קאָן כּשוף טוהן זײן שונא דעם פערפליכטען זשידעק, דעם פאַרשיװע זשידעק, װעלכער האָט עס שוין צװײ מאָהל אָנגעטוהן גרויסע צרות. האָט דער בעטלער גיענטפערט, אַז פון אַזעלכע זאַכען טויג נישט צו רײדען אַז פרעמדע מענשען זאָלען הערען, עס קאָן נאָך אַמאָהל זײן אין אַ לאַנגע צײט אַרום װעט עמעצער פון זײ װעלען עדות זאָגען אין אַ סאָנד אַז איך בין אַ מכשף, און האָב דעם זשידעק געקלאָגט. אַלזאָ װיל איך פון דעם רײדען נאָר צװישען פיער אויגען. דער פּריץ האָט געהײסען אַלע זײנע מענשען אַװעק געהן. דאַן האָט דער בעטלער געפרעגט דעם פּריץ אויב עס געפינט זיך נישט עפּעס דאָ דעם זשידעקס אַ זאַך. האָט דער פּריץ געזאָגט, אַז עס געפינען זיך בײ עס דעם זשידעקס פאות מיט זײנס אַ היטעל. דאַן האָט זיך דער בעטלער שטאַרק צולאַכט און האָט געזאָגט. „גוט גוט! גאַנץ גוט! אויב איך בעקום נאָר זײנע האָר אין מײן האַנד אַרײן, דאַן איז ער שוין אײנגעצינגען אין מײן האַנד״. דער פּריץ איז געלאָפען און האָט אַרויסגעבראַכט די פאות מיט דעם היטעל און האָט זײ געגעבען דעם בעטלער. דאַן האָט דער בעטלער געזאָגט מיט אַ שמײכעל. „גוט דער פּאַן מעג שוין זיכער זײן, אַז מעהר װעט שוין דער זשידעק נישט מאַכען קײן אַנפאַל. אָבער דאָס זאָל דער פּאַן װיסען, אַז איך קאָן מיך נאָהר זעהן מיט מײנע טײװלאָנים בײנאַכט פון זײגער עלף ביז צװעלף, אַלזאָ פערלאַנג איך דער פּאַן זאָל מיר אָפּגעבען דאָ אין הויף אַ זײטיגע שטיבעל, װי קײנער דערזעהט זיך נישט, איך זאָל מיך קאָנען אײנװעניג פערמאַכען, װען איך מיך זעהן בײנאַכט מיט מײנע חברה לײט, װעט מען שוין אויסאַרבײטען אַ פּלאַן, װאָס מען זאָל מיט דעם פאַרשיװע זשידעק טהון. דער פּאַן האָט זיך זעהר געפרײט. און האָט באַלד עס אָפּגעגעבען אַזאַ פּאַסענדיג שטיבעל. דערבײ האָט דער בעטלער געװאָרענט דעם פּאַן, אַז דער עיקר איז, אַז װאָס זײ רײדען זאָל זײן בסוד. װאָרען טאָמער װעט נאָך עמעצער פון דער זאַך געװאָר װערען, איז שוין אוממעגליך אַז די זאַך זאָל װערען גוט אויסגעפיהרט. דער פּריץ האָט עס פאַרזיכערט אַז די זאַך װעט זײן שטאַרק בסוד און איז זיך פון עם אַװעקגעגאַנגען, און דעם בעטלער האָט ער אַלײן געלאָזט אין דעם שטיבעל

באַלד אין דער פריה איז דער פּריץ געקומען צום בעטלער הערען זײן עצה. האָט דער בעטלער צו עם געזאָגט. עס איז דאָ פאַר דעם פּאַן צװײ ברירות. אָדער איך װעל צו עם אַהײנשיקען מײנע חברה לײט זאָלען עם דאָרט מכבד זײן מיט אַ גוטע קרענק, אַז ער װעט שוין ליגען און פוילען אין בעט ביז צום טויט. און אויב דער פּאַן װיל, קאָנען מײנע חברה

לײַט דעם זשידעק אַרויסחאַפּן בײַנאַכט פֿון בעט שלאָפֿענדיג, און עס אַהער ברענגען לעבעדיגערהײט פֿאַר אונז, און דאָ וועט דער פּאַן קאָנען עס נעמען און גיפּענגעניש ערגעץ אין אַ קעלער אַרײַן, און דער פּאַן וועט קאָנען מאַכען מיט עס וואָס ער וועט ווילען. דער פּאַן האָט באַלד אויס־געשריגען מיט גרויס פֿרייד, אַז דער צווייטער פּלאַן געפֿעלט עס בעסער, און האָט אָנגעהויבען קריטשען מיט די צײַן פֿאַר כעס און האָט געזאָגט. „אַצינד וועל איך שוין וויסען וואָס צו טוהן מיט דעם פֿערפֿלוכטען זשידעק, מיט דעם פּאַרשיווע זשידעק! מען וועט עס בינדען ווי אַ שעפּס און אַלע טאָג וועל איך פֿון עס אָבשנײַדען אַ שטיק פֿלייש, און וועל אַרײַנרופֿען צו עס מײַן הונד „קראַצעק", און וועל עס געבען אויפֿצופֿרעסען דאָס שטיק פֿלייש. דער זשידעק זאָל אַלײן זעהן ווי מײַן „קראַצעק" וועט פֿרעסען זײַן פֿלייש. אַזוי וועל איך מיך מיט עס זיך אָבשפּילען ביז ער וועט פֿיינערען". דער בעטלער האָט געזאָגט. גאַנץ גוט, געוויס איז דער צווייטער פּלאַן בעסער און געשמאַקער. אָבער בײַ דעם צווייטען פּלאַן וועלען מיר האָבען אַ שטיקעל אַרבײַט. וואָרען די טײַוולנים מײַנע זענען נאָר גוט שלעכטס צו טוהן, אַזוי ווי איך וועל אויף זיי באַפֿעהלען, נאָר אויך אַ שטרעקע פֿון צעהן מײַל אויף צעהן מײַל. און די גרענעץ פֿון זײַערע צעהן מײַל לאָזט זיך אויס אונטער אַ הויכע בריק ווײַט פֿון דעם דאָרף אַ מײַל וועגס. איז אַלזאָ אַזוי, אַז זיי וועלען קאָנען ברענגען דעם זשידעק און אַנידער שטעלען עס אונטער יענער בריק. און דאָס קאָן געמאַכט ווערען אין דער שעה פֿון זײַגער עלף ביז צוועלף בײַנאַכט. וואָרען זײַגער צוועלף, אַזוי ווי די העגער הויבען אָהן קרײַהען, פֿערלירען זיי זײַער קראַפֿט, און זיי ווערען באַלד פֿערשווינ־דען. און דער בעשטימטער שעה וועל איך זעלבסט מוזען זײַן דאָרט אונטער דער בריק. אָבער אַזוי ווי איך בין אַ צובראָכענע קאַליקאַ, און קאָן מיך קוים ריקען פּאַמעהלעך אויף די צוויי קילעס, בין איך דאָך אַלײן נישט בכח איך זאָל קאָנען מיר אַ עצה טוהן מיט דעם זשידעק. מיט צו נעמען עמעצען קאָן איך נישט, בעווײַל עס טויג נאָר נישט אַז עס זאָל נאָך עמעצער וויסען פֿון דעם סוד. אַלזאָ איז קײן עצה נישט דאָ, נאָר אַז מיר בײדע זאָלען בײַנאַכט פֿאָהרען אויף יענעם אָרט, נאָר בסוד עס זאָל קײנער נישט וויסען. אָבער אַזוי איז נאָך אויך דאָ אַ פֿעהלער. אַז די טײַוולנים וועלען זעהן מיט מיר אַ פֿרעמדען מענש, האָבען זיי שוין אַ ברירה מיך נישט צו פֿאָלגען ביז דער פּאַן זאָל אויך זיי פֿערקויפֿען די נשמה, אַזוי ווי איך האָב זיי פֿערקויפֿט מײַן נשמה. אַלזאָ וועט דער פּאַן זיך מוזען דאָרט ערגיץ בעהאַלטען אויף דער שעה, און נאָר שטיל שווײַגען ביז די העגער וועלען אָנהויבען קרײַען. מיר מוזען אָבער דאָס אויך איבער קלערען. אפשר וועט דער פּאַן אַלײן נישט קאָנען זיך קײן עצה טוהן מיט דעם זשידעק און ער וועט שרײַען און לאַרמען, קאָן נאָך עמעצער דער־הערען. און דאָס טויג פֿאַר אונז בײדע נישט. אַלזאָ איז מײַן עצה אַז הײַנט בײַטאָג זאָל דער פּאַן אָנגרײַטען אַ לאַנגען קאַסטען פֿון

ברעטער

בּריעטער, אַזוי ווי אַ טרונע פאַר אַ טויטען. דער קאַסטען זאָל זיין מיט עטליכע לעכער. און אויך מיט אַ קייטעל, עס זאָל זיין גרינג צו פערשליסען עס. און בּיינאַכט אַרום זייגער צעהן וועלען מיר בּיידע בּסוד אַרויספאָהרען אויף דעם בּעשטימטען אָרט מיט'ן קאַסטען. דעם קאַסטען וועט דער פּאַן בּאַלד אַראָבּנעמען פון דער פיהר אויף דער ערד. אַ שטריק וועט מען אויך מיטנעמען, וועלכען איך וועל נעמען צו מיר. דער פּאַן וועט זיך ערגעץ בּעהאַלטען און איך וועל אַריינטער קריכען אונטער דער בּריק, און וועל רופען מיינע חברה לייט, זיי זאָלען דעם זשידעק אַרויס חאַפּען פון בּעט, און עס דאָ פאַר מיר אָבּשטעלען. דער זשידעק וועט זעהר איבּערגעשראָקען, און וועט אפילו נישט קאָנען אַזוי געהך קיין געשריי טוהן. דאַן וועלען מיינע חברה לייט עס צו האַלטען, און איך וועל עס בּינדען ווי אַ שעפּס. ער וועט אַזוי ליגען פאַר מיר בּיז די הענער וועלען אָנהויבּען קרייען. און מיינע לייט וועלען פערשווינדען ווערען, דאַן וועל איך אָפּערקריכען און וועל שרייען אויפ'ן פּאַן, זאָל שוין דער פּאַן נאָר נישט קיין מורא האָבּען נאָר בּאַלד צו קומען און שלעפּען דעם זשידעק צום קאַסטען, אַריינלעגען עס דאָרט און פערשליסען. נאָהך דעם וועט שוין קאָנען דער פּאַן פּאַמעלעך עס אַרויפלעגען אויף די פיהר. און מען וועט זיך אַהיימפאָהרען. דאָ ווייטער אין דעם הויף, וועט בּיינאַכט דער פּאַן אַליין פּאַמעלעך אַריינשלעפּען דעם קאַסטען ערגיץ אין אַ קעלער אַריין. אָבּער זאָל נאָר דער פּאַן גידענקען אַז דאָס אַלס זאָל זיין שטאַרק בּסוד. דעם פּריץ איז די עצה זעהר גוט געפאָלען, און האָט געזאָגט צום מכשף. אַציגד זעה איך, אַז אויסער וואָס דו בּיזט אַ מכשף, בּיזט דו נאָך אויך אַ גרויסער קליגער.

דער פּריץ האָט בּיטאָג אַלס פאָרבּרייטינט. בּיינאַכט האָט ער איינגעשפּאַנט צוויי גוטע פערד אין אַ פיהר. דעם קאַסטען מיט אַ שטריק האָט מען אויפגעלעגט. און זייגער צעהן בּיינאַכט האָט דער פּריץ מיט זיינע אַלע קרעפטען אַרויפגילעגט דעם בּעטלער אויף די פיהר, אַלץ בּסוד קיינער האָט נישט גיזעהן און זיי זענען אַוועקגעפאָהרען צו דער בּריק. די פיהר האָבּען זיי אָבּגעשטעלט אַ שטיקעל פאַר די בּריק. דער פּריץ האָט דעם בּעטלער צוריק אַראָבּ געטראָגען פון דער פיהר, דעם קאַסטען האָט אויך דער פּריץ אַראָבּ גענומען און האָט עס אַנידער גילעגט נעבּען די פיהר. נאָהך דעם האָבּען זיי אָנגעהויבּען צו זוכען עפּעס אַ גוט אָרט ווי דער פּריץ זאָל זיך בּעהאַלטען. עס איז אָבּער דאָרט נישט גיווען קיין בּאַהעלטעניש, האָט דער בּעטלער געזאָגט צום פּריץ. מיר קאָנען שוין לאַנג נישט בּאַלימיטשען, וואָרען זייגער עלף מיז איך דאָך שוין זיין אונטער די בּריק. אָבּער מיר זענען דאָך פערגאַרט וואָס מיר זיכען אַ בּאַהעלטעניש, וואָרען דאָס בּעסטע בּאַהעלטעניש קאָן זיין אין דעם קאַסטען, לאָז דער פּאַן נישט בּאַלימיטשען נאָר שוין אַריינלעגען זיך אין קאַסטען אין ליגען שטיל און רוהיג די גאַנצע שעה. בּיז איך

וועל

וועל ארויסקומען און געבען א געשריי אויפ'ן פאן, דאן זאָל דער פאן באלד ארויס קריכען פון קאסטען. דער פריץ האָט זיך באלד ארײַנגעלעגט אין קאסטען. בײַ דעם קאסטען איז געווען אנגעקלאפּט א קײַטעל מיט א סקאָבעל אָנצוהענגען א שלאָס. דער בעטלער האָט זיך אָבער געהאַט אָנגעגרײַט א לענגערדיג שטיקעל אײַזען. און אזוי ווי דער פריץ האָט זיך נאָר ארײַנגעלעגט אין קאסטען האָט דער בעטלער באלד געשווינד פארלעגט די קײַטעל אויפ'ן סקאָבעל און האָט פארשטעקט פעסט מיט דעם שטיקעל אײַזען. נאָכדעם האָט באלד דער בעטלער אראָבגעוואָרפען פון זיך די בעטלערישע מלבושים, דעם קאָרצען פּיס האָט ער אויסגעצויגען און האָט זיך גענומען צו דער ארבײַט. ער האָט אָנגעהויבען דעם קאסטען צו קאָלערען אינטער די בריק ארונטער. דער פריץ האָט נאָר נישט פערשטאַנען וועד דאָס טהוט עם. און אז ער האָט אָנגעהויבען שרײַען, האָט עם דער איד געליכע מאָהל ניענטפערט. „יאשניע וויעלמאָזני פאניע! אבו טאָ פיעס? אדיטש טאָ טשע׳ע! דער פריץ האָט שוין פערשטאַנען אז זײַן קלאָג איז פערטיג. האָט ער זיך אָנגעהויבען צו בעהטען, דער איד זאָל עם חאָטש נישט הרג'ענען. האָט דער איד עם ניענטפערט. אמת איך האָב גירעכענט דיך דאָ צו פארבערענען מיט'ן קאסטען. אָבער ווײַל דו בעהטסט דיך בײַ מיר שענק איך דיר דאָס לעבען, און דו וועסט דאָ אזוי לאנג ליגען ביז מען וועט דיך געפונען. דער איד האָט ארויפגעוואָרפען די אלע בעטלערישע זאכען אויף דעם קאסטען, מען זאָל נישט אזוי שטארק הערען זײַן שרײַען, נאָר וואָס ער האָט אויפ'ן געלאָזט די לעכער, כדי ער זאָל נישט דערשטיקט ווערען. דער נאָך איז ער זיך אויפגעזעסען אויף די פיהר און האָט געמאַכט פלטה ערגיץ אין א ווײַטע שטאָדט, ווי ער האָט געוויסט אז דאָרט איז יעריד. דעם פערד און וואָגען האָט ער דאָרט פערקויפט פאר צוויי הונדערט רובל און איז זיך אהיים געפאָהרען. אין הויף בײַ דעם פריץ איז געוואָרען א גרויסער לארעם, אז מען האָט גיזעהן אז דער פריץ מיט'ן בעטלער זענען פלוצלינג פערשווינדען געוואָרען. זײַ האָבען באלד פערשטאַנען אז דאָס איז נישט קײן פשוט'ע זאַך. מען האָט באלד ארויסגעשיקט פיעל מענשען זוכען זײַ. נאָכדעם צוויי טעג זוכען איז דער קאסטען געפונען געוואָרען אונטער די בריק. מען האָט דעם פריץ פון דאָרט ארויסגעשלעפּט האלב טויט, און ער איז ווײַטער אָבגילעגען קראנק א לאנגע צײַט, ווען ער איז געזונד געוואָרען, האָט ער מורא געהאַט מיט א פרעמדען מענש צו רײַדען, טאָמער איז דאָס ווײַטער דער זשידעק. און האָט געטיזט אלס פערקויפען און איז ענטלאָפען קײן אויסלאנד.

אז דער שפּאָלער זיידע האָט אויסגעלאָזט די מעשה, האָט ער געזאָגט צו די ריכטער, נו אצינד האָט איר שוין גיהערט וואָס א איד קאָן אויסטראכטען כדי זיך נוקם צו זײַן אין זײַן שונא. און אָט דאָ בײַ

דעם

דעם משפּט איז אונז אויך פאַרנעקומען די זעלבע מצינאָ. אַז אַזוי ווי מיר האָבען נישט קיין פעסטע פאַקטען, אַז די גאַנצע מעשה מיט די צעהן טויזענד רענדלעך איז אמת, איז פיעל נעבער וואַרשיינליך, אַז דער מסור, וואָס אין עם ברענט אַ פייער פון נקמה, האָט זעלבסט אויסגעטראַכט דעם בלבול.

נאָהך דעם האָט ווייטער דער שפּאָלער זיידע אַזוי געזאָגט. אַציינד וועל איך אָנהייבען ריידען אויפ'ן צווייטען אופן. אפילו מען זאָל טאַקי אָננעמען אַז די מעשה איז אמת אַזוי ווי דער מסור זאָגט. אָבער וואָס פאַר אַ טענה האָט דאָ די רוסישע רעגירונג צו דעם געלד, זי זאָל דאָס רעכענען פאַר אַ געפונענעם אוצר אין איהר לאַגר? צו בעוויזל דער מענדילע=א' איז פונקט געווען דאַלטאָלס אין דער פּוסטקא, ווען דער גנב האָט דאָרט בעהאַלטען די גנבה, און דער מענדילע=א' האָט באַלד אין דער רגע אוועק נעגנב'עט די גנבה פון גנב, זאָל דאָס שוין גירעכענט ווערען פאַר אַ בעהאַלטענעם אוצר אָהן אַ בעל הבית? ווי קאָן מען דאָס אַזוי זאָגען. דאָס הייסט דאָך גאָר, אַז אַ גנב האָט נעגנב'עט אַ גנבה, איז געקומען אַ צווייטער און האָט פון עם די גנבה אוועקגעחאַפּט, אָדער אוועק נעגנב'עט, נו וואָס פאַר אַ מחותן איז די רעגירונג דער צו? קאָן מען דען זאָגען אַז די רוסישע רעגירונג האָט אַרויסגינעמען אַזוי גיזעץ. אַז אויב אַ צווייטער גנב חאַפּט אוועק אָדער גנב'עט אוועק אַ גנבה פון ערשטען גנב, זאָל ער דאָס מוזען אוועק געבען דער רעגירונג? אדרבא! זאָל דער פּראָקוראָר ווייזען דעם רוסישען קאָדעקס, אַז דאָרט שטעהט אַזוי. אַלזאָ קומט אויס ערליך, אַז די רוסישע רעגירונג האָט נישט קיין שום צוטריט צו דעם מענש זי זאָל עם בעשולדיגען וואָרען אפילו אויב מען זאָל יאָ בעשולדיגען דעם מענש אין דער שולד פון אַ גנבה, קאָן אַלץ נישט די רוסישע רעגירונג זיין דער בעשולדיגער, בעוויזל דער בעל הבית פון די גנבה איז דאָך גאָר אַ שוועדישער גענעראַל, נישט קיין רוסישער אונטערטהאַן. און איך בעהט אייך, ערליכער ריכטער, בעטראַכט גוט די זאַך, וועט איהר זעהן אז איך האָב רעכט. און איך בין זיכער אַז איהר וועט דעם מענדילע=א' באַלד בעפרייען פון דעם משפּט

אַזוי ווי דער שפּאָלער זיידע האָט גיענדיגט די רעדע האָבען באַלד דריי פערשטעלטע ריכטער אויסגעשריגען, אַז מענדילע=א' איז גירעכט, און ער ווערט באַלד בעפרייט פון דעם משפּט. צווישען די פערשטעלטע איז געוואָרען אַ שמחה. דעם איינגעריסטען פּראָקוראָר האָבען זיי געהייסען באַלד אָבוואַשען זיך. דערנאָך איז דער שפּאָלער זיידע געגאַנגען צום טיש, עסען סעודת פּורים. בשעת־מעשה איז אָנגעקומען אַ ריפּעשאָ פון קעשינוב אַז מענדילע=א' האָט געווינען דאָס משפּט. מענדילע=א' זעלבסט איז באַלד נעפאָהרען קיין שפּאָלי. ווען ער איז אריינגעקומען אין בית המדרש, איז געוואָרען אַ שמחה צווישען די חסידים. זיי האָבען

עם

וָם באלד אָנגעהויבען אוים צו פרענען ווי אזוי איז עפּעס צו נעגאַנגען. האָט ער זײַ דערצעהלט אַז ער האָט געהאַט זעהר אַ קלײנען פּרוואָקאַט, וועלכער האָט געזאָגט פאר די ריכטער זעהר אַ שעהנע רעהדע, און האָט זײַ דערצעהלט זעהר אַ שעהנע מעשה, אַז אַ'ע האָבען געלאַכט. מעגרילע=א' האָט זײַ געמוזט דערצעהלען די שעהנע מעשה. דאַן האָבען זיך אַ'ע חסידים זעהר פערוואונדערט, אַז זײַ האָבען געהערט פון מעגרילע=א' די זעלבע מעשה וואָרט בײַ וואָרט, אזוי ווי. דער שפאָלער זיידע האָט דערצעהלט, און ווען מעגרילע=א' איז אַרײַנגעקומען צום שפאָלער צדיק איז געווען די ערשטע שאלה די ווערטער. „נו מעגרילע. ווי איז דיר עפּעס געפאלען דער מליץ וואָס איך האָב דיר געשיקט"? האָט מעגרילע געענטפערט. זעהר אַ וואוילער מליץ. ער האָט געמאַכט פּרײַלעך דעם גאַנצען סאָנד, און איך בין ב"ה אַרוים ריין. האָט דער שפאָלער זיידע צו עם געזאָגט. זאָלסט וויסען, אַז דער מליץ איז געווען אַ מלאך פון הימעל, וועלכער איז באַשאַפען געוואָרען פון די אַכט הונדערט רובל צדקה וואָס דו האָסט מיר געגעבען, חתונה צו מאַכען דרײַ יתומים. און אויב דו וועסט זוכה זײַן וועסט דו איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר ווידער זעהן דעם זעלבען מליץ יושר אויף יענע וועלט, ווען דו וועסט דאַרפען אָבגעבען דין וחשבון אויף דײַנע מעשים. בײַ דער סעודה האָבען חסידים איבערגעפּרעגט דעם שפּאָלער צדיק וואָס דער ענין פון די שעהנע מעשות איז. האָט ער זײַ געענטפערט אַז אין דער מעשה שטעקט גרויסע סודות, דאָס קאַלב בעווײַזט אויפ'ן חטא פון עגל. דער פּריץ וואָס האָט געשטיסען דעם איד בעווײַזט אויף מלחמות עמלק. די דרײַ נקמות בעווײַזען אויף די דרײַ נקמות, וואָס שאול המלך און דוד המלך און מרדכי הצדיק האָבען זיך נוקם געווען אין עמלק. און די פערטע נקמה וועט זײַן ווען דער המלך גואל משיח וועט קומען במהרה בימינו אמן

י"ל ע"י א. א. ק.